

Sprawozdanie stenograficzne

z rozpraw

galicyjskiego Sejmu krajowego

1. posiedzenia, III. sesji VIII. peryodu

z dnia 14. lutego 1907.

T R E Ś Ć :

Zagajenie i mowa Marszałka krajowego.

Mowa p. Namiestnika.

Nekrologi pp św. p. Włodzimierza Truskola-
skiego, Piotra Górskiego, Jana Rottera, Kazi-
mierza Witosławskiego, Mieczysława hr. Bor-
kowskiego i Stanisława Agopsowicza.

Urlopy posłów.

Pismo Sądu obwodowego w Cieszynie z żąda-
niem pozwolenia sądowego ścigania p. X. Sto-
jałowskiego

Pismo Sądu powiatowego w Bielsku z przesła-
niem wyroku skazującego p. X. Stojałowskiego
na 3 dni aresztu.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajo-
wego z czynności urzędowych za czas od 1.
lipca 1905 do końca sierpnia 1906.

Pierwsze czytanie s, rawozdania Wydziału krajo-
wego o utworzeniu posady krajowego inspek-
tora szpitali.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajo-
wego w przedmiocie zmiany §. 39. ustawy
gminnej z 13. marca 1889 dz. u. kr. Nr. 24.
i §. 38. ustawy gminnej z 3 lipca 1896 dz.
u. kr. Nr. 51.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajo-
wego z projektem ustawy zawierającej regula-
min dla sług.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajo-
wego o krajowych fundus-ach pożyczkowych
na budowę koszar dla wojska za czas od 1.
lipca 1905 do 30. września 1906.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajo-
wego w przedmiocie galicyjskiej Kasy oszczęd-
ności we Lwowie.

Pierwsze czytanie sprawozdanie Wydziału krajo-
wego o zamknięciu rachunków fundacyi Sta-
nisława hr. Skarbka za rok 1904.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajo-
wego o fundacyi Skarbkowskiej.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajo-
wego w sprawie budowy szkół ludowych.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajo-
wego w przedmiocie petycyi nauczycieli i
nauczycielek tudzież wdów i sierót po nauczy-
cielach o policzenie w drodze łaski lat służby
do emerytury. przyznanie dodatków pięciolet-
nich lub osobistych, emerytury i. t. p

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajo-
wego w przedmiocie petycyj gmin o uwolnie-

- nie, względnie obniżenie lub odpisanie zaległych prestatyj nauczycielskich.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie podwyższenia płac nauczycieli szkół ludowych.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie odnowienia król. Zamku na Wawelu.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1907
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o zamknięciu rachunków funduszków krajowych za rok 1905.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie poboru krajowej opłaty konsumcyjnej od piwa.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany niektórych postanowień krajowej ustawy z dnia 13. lutego 1903 dz. u. kr. Nr. 24.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowej sprzedaży soli.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o utworzeniu krajowego funduszu inwestycyjnego i o zmianie niektórych postanowień statutu Banku krajowego.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowych zakładach naukowych rolniczych, gorzeln i folwarku w Dublanach, tudzież o krajowych stacyach doświadczalnych, chemiczno-rolniczej w Dublanach i botaniczno-rolniczej we Lwowie.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowej średniej szkole rolniczej i folwarku w Czernichowie za rok 1905/6.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowych niższych szkołach rolniczych w Bereźnicy, Horodence, Jagielnicy, Kobiernicach, Suchodole i Miłocinie.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowej szkole gospodarstwa lasowego we Lwowie za rok szkolny 1905/6.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowej szkole ogrodniczej w Tarnowie za rok 1905/6.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o kraj. Zakładzie sadowniczym w Zaleszczykach i o popieraniu sadownictwa w kraju.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wykształcenia kobiet w zakresie gospodarstwa wiejskiego i domowego.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z działalności nauczycieli wędrownych rolnictwa i sadownictwa.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z czynności odnoszących się do podniesienia mleczarstwa w kraju.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z czynności odnoszących się do podniesienia hodowli bydła w r. 1905.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie podniesienia chowu koni.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie podniesienia hodowli drobiu.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o szkodach wyrządzonych przez powodzie i śloty w roku 1906.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o zarządzie krajowym Składem publicznym, połączonym ze Składem wolnym w Krakowie.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o Banku krajowym.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o wykonywaniu Patronatu nad Spółkami oszczędności i pożyczek i nad innymi Spółkami rolniczymi.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany postanowień §. 68. ustawy gminnej z 12. sierpnia 1866 Nr. 19, §. 74. ust. gm. z 13. marca 1889 Nr. 24 i §. 69. ust. gm. z 3. lipca 1896 Nr. 51 Dz. u. i rozp. kraj. w kierunku rozszerzenia kompetencji rad gminnych do stanowienia o sposobie użytkowania dobra gminnego.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o melioracyach.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o regulacji rzek kanałowych.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o budowie dróg wodnych.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o regulacji potoku Rudawy z dopływami.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o obwałowaniu lewego brzegu Wisły od stacyi kolejowej w Grzegórkach do ujścia Białuchy, tudzież o podwyższeniu lewego wału nadwiślańskiego od ujścia Białuchy do granicy państwa i prawego wału nadwiślańskiego między Podgórzem a Niepołomicami

- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowym kursie praktycznym dozorców drenarskich.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o przyznaniu stałego daru z łaski bytemu dozorca przy krajowych przedsiębiorstwach melioracyjnych Józefowi Schultzowi.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o udzielaniu pożyczek bezprocentowych na osuszenie i drenowanie gruntów.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o operacjach agrarnych.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o projekcie ustawy drogowej.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o projekcie ustawy o policyi drogowej.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o budowie projektowanej kolei ze Lwowa na Kamionkę strumiłową do Stojanowa.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o budowie kolei lokalnej z Drohobycza do Truskawca.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o budowie kolei lokalnej z Muszyny do Krynicy.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z czynności w zakresie publicznego pośrednictwa pracy za czas od 1. lipca 1905 do końca 1906 r.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie przeobrażeń i robót inwestycyjnych w głównym gmachu krajowego szpitala powszechnego we Lwowie — budowy pawilonu dla chorych zakaźnych — tudzież o postępie czynności w sprawie budowy nowych klinik przy szpitalu lwowskim.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany etatu posad i płac personelu lekarskiego i funkcyjaryuszów administracyjnych krajowego szpitala powszechnego we Lwowie i kraj. szpitala św. Łazarza w Krakowie, tudzież w przedmiocie restytuowania posady chemika przy szpitalu lwowskim.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie ustanowienia dla niższej służby oddziałowej obu szpitali krajowych we Lwowie i Krakowie rocznych dodatków.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o postępie budowy nowych pawilonów i przeobrażeń w krajow. Zakładzie dla obłąkanych w Kulparkowie.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o zamierzonej budowie Zakładu dla obłąkanych w zachodniej części kraju.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z obrad ankiety w przedmiocie podniesienia zdrojowisk i uzdrowisk krajowych — oraz z projektem noweli do ustawy z dnia 4. listopada 1891 Nr. 80 dz. u. kr. urządzającej stosunki zdrojowisk i uzdrowisk w Królestwie Galicyi i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskim.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie pomnożenia liczby okręgów sanitarnych w r. 1907.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie przeniesienia i odbudowy szpitala powszechnego w Białej.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie zmiany §. 11. i 15. ustawy urządzającej prawne stosunki szpitali powszechnych i publicznych, oraz w sprawie budowy domu gospodarczego, pawilonu izolacyjnego i trupiarni przy szpitalu powszechnym w Brzeżanach.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie budowy pawilonu izolacyjnego, budynku gospodarskiego z lodownią i trupiarnią przy szpitalu powszechnym w Sanoku.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z petycji Wydziału powiatowego w Śniatynie w sprawie pokrycia niedoboru kosztów budowy szpitala powiatowego w Śniatynie w kwocie 3.388 K 54 h z funduszu krajowego.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie rozszerzenia szpitala powszechnego w Tarnowie przez zbudowanie pawilonu chirurgicznego na 60 łóżek i niezbędnych ulepszeń tegoż szpitala.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie kosztów utrzymania ubogich umysłowo-chorych, przynależnych do Galicyi, w francuskim zakładzie prywatnym Hôpital de la Paix w Chichli obok Konstancy-nopola.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o zamknięciu rachunkowem galicyjskiego funduszu propinacyjnego za rok 1905, tudzież o preliminarzu tegoż funduszu na rok 1907.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowym funduszu sierocym.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z projektem zaprowadzenia krajowej osady poprawczej dla nieletnich przestępców.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z projektem do ustawy o przeniesieniu gminy Dąbie z obszarem dworskim z okręgu

- Reprezentacyi powiatowej w Pilźnie do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Mielcu.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z projektem do ustawy o przeniesienie gminy Hucisko jawornickie wraz z obszarem dworskim oraz gminą Widaczów z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Rzeszowie do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Łańcucie.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia przysiółka Kruhel pełkiński ze związku gminy administracyjnej Pełkinie i wcielenia do gminy Kruhel pawłosiowski.
- Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wydzielenia gminy Łonie z okręgu sądu powiatowego w Glinianach a przydzielenia do okręgu sądu powiatowego w Przemyslanach.
- Wniosek nagły p. Stapińskiego w sprawie przeszkodzenia władz szkolnych nauczycielom brania udziału w wiecu krajowym Uzasadnienie. Głos p. Namiestnika. Cofnięcie wniosku.
- Wniosek p. Urbańskiego i tow. w sprawie projektowanej kolei ze Strzyżowa przez Brzozów do Sanoka.
- Wniosek p. Bobrzyńskiego i tow. o zmianę ustawy o Radzie szkolnej krajowej.
- Wniosek p. Bobrzyńskiego i tow. o wydanie ustawy krajowej o seminariach nauczycielskich.
- Wniosek p. Oleśnickiego i tow. o założenie ruskiego Uniwersytetu we Lwowie.
- Interpelacya do Rządu p. Bobaczewskiego i tow. w sprawie wzbronienia krajowego wiecu nauczycielskiego.
- Porządek dzienny.

(Początek posiedzenia o godzinie 11. minut 40. przed południem.)

Przewodniczący: JE. **Marszałek** krajowy Stanisław hr. **Sadeni**.

Ze strony c. k. Rządu: JE. **Andrzej** hr. **Potocki** c. k. Namiestnik, c. k. Wiceprezydent Namiestnictwa **Włodzimierz** hr. **Łoś**, komisarz rządowy.

Sekretarze: **Kazimierz** **Lubomirski**, **Stanisław** **Mycielski**, **Mieczysław** **Urbański**, ks. **Wiktor** **Mazikiewicz**.

Obecnych posłów 113.

Marszałek. Najwyższym patentem z dnia 7. lutego 1907 Sejm galicyjski został zwołany na dzień 14. b. m.

Ponieważ jest dostateczna ilość posłów zebrana, przeto otwieram posiedzenie. Na prowizorycznych sekretarzy zapraszam pp.: **Urbańskiego**, **Kazimierza** **Lubomirskiego**, **Mycielskiego** i ks. **Mazikiewicza**.

Wysoki Sejmie!

Na początku ostatniej sesyi bieżącej kadencyi znajdujecie Panowie już we wnioskach i przedłożeniach Wydziału krajowego tak obfity materiał do pracy, że tylko przy wielkiem wyteżeniu sił już od pierwszej chwili można mieć uzasadnioną nadzieję, że cały przedłożony Panom materiał zużytkowany na pożytek kraju zostanie.

W każdym jednak razie jest szereg spraw pierwszorzędno znaczenia, w któ-

rych ostateczna decyzja Sejmu przed końcem bieżącej kadencyi jest konieczną.

Do tych zaliczam projekt nowej ustawy drogowej, opierający się na zupełnem zniesieniu prestacyi w naturze,

(*Brawo*).

a pokrywaniu potrzeb dróg gminnych i powiatowych dodatkami do podatków i subwencyą krajową.

Przez tę reformę spełni Wys. Sejm nie tylko długoletnie życzenie szerokich warstw ludności, ale zarazem kładąc kres niedostatecznemu poszanowaniu a tem samem marnowaniu prestacyi w naturze, oprze utrzymanie i naprawę dróg na stałych podstawach i jednolitem kierownictwie, co tylko korzystnie wpłynąć może na stan komunikacyi w kraju.

Przedkładając tę reformę, był Wydział krajowy świadom faktu, że nakłada ona nowe a wysokie ciężary na miasta i na obszary dworskie. Wydział krajowy jednak opierając się na dawniejszych uchwałach tak tej Izby jak i poprzednich nie wątpi, że tak względy rzeczowe jak i dbałość o harmonię społeczną, skłonią tę Wysoką Izbę do przyjęcia proponowanej reformy.

Projekt ustawy łowieckiej, który Wydział krajowy przedkłada, oparty jest przede wszystkim na dwóch zasadach: na wartości gospodarczej zwierzyny łownej, którą przeto od zniszczenia chronić należy, z drugiej strony na prawie ka-

żdego domagania się i otrzymania w możliwie najkrótszym czasie zupełnego odszkodowania za szkody przez zwierzyne wyrządzone.

(*Brawo*).

Obowiązek odszkodowania wkłada projekt na dzierżawcę polowania, a w kwestyi odszkodowania za szkody przez dziki zrobione idzie dalej niż ustawodawstwo jakiegokolwiek kraju innego w Austrii.

W każdym razie projektowana ustawa łowiecka zbliża się w wielu punktach do wyrażonych często w tej Izbie życzeń, choć w wielu postanowieniach musi być wynikiem kompromisu dwóch sprzecznych kierunków i tendencji.

Przedłożony projekt nowego regulaminu dla sług oparł Wydział krajowy w myśl uchwały Wys. Sejmu na projekcie przedłożonym przez Związek katolicki i zastosował postanowienia obowiązujące w najnowszych regulaminach innych krajów, które się do naszych stosunków nadawały.

Projekt oparty jest na równomiernem traktowaniu praw i obowiązków służbodawcy i sługi i usiłuje dać możliwie najlepszą gwarancję obu stronom, że umowa zawarta, zobowiązanie przyjęte w całości i w szczegółach uczciwie i sumiennie dotrzymane będzie.

Uchwałą ostatniej sesji powziętą otrzymał Wydział krajowy polecenie przedłożenia projektu podwyższenia płac nauczycieli ludowych w chwili, gdy stosunki finansowe kraju na to zezwola. Przedkładając już dziś projekt podwyższenia płac nauczycielskich, kierował się Wydział krajowy dwoma względami. Przedewszystkiem przedmiotową koniecznością, gdyż obecne płace przy coraz trudniejszych warunkach życia i wobec podwyższenia płac w innych działach administracji publicznej utrzymać się nie dadzą; z drugiej strony jest faktem w sprawozdaniu Wydziału krajowego o budżecie dostatecznie wyjaśnionym, że położenie finansowe kraju w roku 1911 nie będzie korzystniejsze od obecnego, gdyż wzrost normalnych wydatków jest tak szybki, że te normalne wydatki do końca roku 1910 w porównaniu z cyframi budżetu za rok 1906 wzrosną właśnie o tyle, ile wynosić będą w roku 1911 nowe spodziewane dochody z opłat szynkarskich. A spodziewana nadwyżka z funduszu propinacyjnego wyczerpaną zostanie w zupełności na zwrot krótkoterminowych pożyczek

niedoborowych zaciąganych od roku 1906 do roku 1910.

Wnioski Wydziału krajowego, które Panowie macie przed sobą, są wydatnem podwyższeniem płac na wszystkich stopniach i we wszystkich kategoriach, podwyższeniem nie tylko płac ale dodatków pięcioletnich i dodatków na mieszkanie.

(*Brawo*).

Wzrost wydatków stąd wynikających oblicza Wydział krajowy zgodnie z Radą szkolną krajową już dziś na prawie 3 miliony. Proponowane płace są wyższe od płac w całym szeregu innych krajów Austrii o wiele od nas zamożniejszych i są zdaniem Wydziału krajowego ostateczną granicą tego, co dziś uchwalonem być może.

Proponowane płace nieodpowiadają w zupełności temu, czego domaga się nauczycielstwo krajowe w petycyach i na liczących zebraniach.

Jeżeli jednak było obowiązkiem Wydziału krajowego życzliwie, sumiennie i dokładnie zbadać postulaty nauczycielstwa, jeżeli zresztą nikt bardziej odemnie nie pragnie, by dołą nauczyciela ludowego tak polepszyć, by go przynajmniej uwolnić od troski o byt materialny rodziny, to jednak życzenia nauczycielstwa nie mogły i nie mogą być jedyną podstawą do przedłożonych wniosków. Względ na finansową możliwość kraju i porównanie z innymi krajami musi być również brany w rachubę. Z drugiej strony słyseć można często pytanie, czy też projektowa reforma płac nauczycielskich dziś lub w przyszłości nauczycieli zadowoli.

Zdaje mi się Panowie, że pamiętać należy o tem, że ciągle dążenie do poprawy bytu materialnego leży w naturze każdego człowieka; od tego dążenia nie są wolni i ci, których położenie materialne jest wprost świetne; domaga się poprawy warunków ekonomicznych produkcji najbogatszy przemysłowiec, żądają podwyższenia płac urzędnicy państwowi w najwyższych rangach, nie możemy się przeto słusznie domagać od nauczyciela ludowego, którego położenie materialne nawet do pewnego stopnia zamożności nigdy nie dojdzie, by on jeden jawnie i głośno uznał, iż jest zupełnie zadowolony i nigdy niczego więcej domagać się nie będzie.

Na pytanie gdzie znaleźć środki do pokrycia trzymilionowego wzrostu wydatków, należy odpowiedzieć jasno i sta-

nowczo. Musimy wszelkimi siłami dążyć do uzyskania autonomii finansowej, która nam pozwoliła samoistnie szukać dochodów w tych źródłach, gdzie to za właściwe uznamy. Póki jednak nie uda nam się uzyskać nowych źródeł dochodów, to w granicach środków, którymi dziś rozporządzamy, innego środka jak podwyższenie dodatków do podatków nie ma

Jeżeli jednak wszyscy zgodnie pragniemy dalszego rozwoju szkolnictwa ludowego i upatrujemy w niem nietylko pierwszorzędną przyczynę podniesienia kraju, ale i dług, który od chwili wprowadzenia przymusu szkolnego zaciągnęliśmy wobec tych, którzy dotąd są szkoły pozabawieni, jeżeli nabraliśmy przekonania, że dzisiejsze płace nie odpowiadają już zmienionym warunkom egzystencji i utrzymać się nie dadzą — musimy szukać środków do pokrycia zwiększonych wydatków w jedynym źródle, którym na razie rozporządzamy, to jest w dodatkach do podatków.

Pokrywać stałe i trwałe wydatki pożyczkami lub opierać się na fikcyjnych dochodach lub sztucznych a nie realnych obliczeniach, byłoby polityką finansową zgubną, zaktóra, jak sądzę nikt wobec przyszłości odpowiedzialności wziąć nie może.

Polecając gorąco wnioski Wydziału krajowego życzliwości Wys. Izby, wyrażam nadzieję, że będą one rozpatrywane i oceniane równomiernie ze stanowiska potrzeb nauczycieli i finansowego położenia kraju i że kwestya płac nauczycielskich nie stanie się hasłem partyjnym, lub środkiem agitacji politycznej.

Proszę o to w imię wszystkim nam wspólnego celu, jakim jest oświata obejmująca, co z zadowoleniem podnieść należy, coraz szersze kręgi, ale proszę także w imieniu nauczycielstwa, które nie zasłużyło na to, by jego dola i bieda była piłką partyjną lub wyboreczą, a które tylko może na tem zyskać, jeżeli samo, mając na oku swe posłannictwo, stać będzie zdala od agitacji politycznych, a cieszyć się będzie uznaniem i poparciem wszystkich bez różnicy narodowości i stronnictw.

Oprócz wniosków w sprawie podwyższenia płac nauczycielskich przedkłada Wydział krajowy sprawozdanie w sprawie zaciągnięcia 10-milionowej pożyczki na budynki szkolne i upatruje w tym wniosku bardzo wydatny środek do podniesienia i rozwoju szkolnictwa.

Gdy jednak nawet przy tak znacz-
nym funduszu wszystkie potrzeby po-

kryć się nie dadzą, przeto myślą przewodnią Wydziału krajowego jest, by fundusz ten służył przede wszystkim na pokrycie zobowiązań funduszu krajowego tam, gdzie strony konkurencyjne już datki swe złożyły, a dalej dla pobudowania szkół w tych gminach, gdzie dotąd szkoła wcale nie istnieje.

Wydział krajowy pragnie przez to przedłożenie dać inicjatywę, by Rada szkolna krajowa ułożyła szczegółowy plan dla każdego powiatu, na podstawie którego w pewnym kalendarzowo ściśle oznaczonym terminie powstałyby szkoły we wszystkich tych gminach, gdzie szkoły dotąd niema, a gdzie istnieją ustawowe warunki samoistnej szkoły.

Sądzę, wyteżyc musimy wszystkie siły, aby ten cel osiągnąć, a jeżeliby tego zaszła potrzeba, należy wstrzymać reorganizację i rozszerzanie szkół istniejących aż do chwili, gdy ten pierwszorzędny obowiązek spełniony zostanie i każde dziecko z nauki szkolnej korzystać będzie mogło.

W sprawie rozwoju przemysłu skonstatować należy pomyślny objaw budzącego się ruchu zakładania szczególnie w zachodniej części kraju fabryk opartych o dostateczne siły finansowe.

W myśl uchwał Wysokiego Sejmu przyznających na ten cel znaczną pomoc finansową kraju powstaje w tym roku duża przedsiębiorstwa w Andrychowie.

W myśl statutu Banku krajowego Wysoki Sejm po raz pierwszy rozporządzać może dowolnie częścią czystego zysku Banku krajowego. Zgodnie z propozycją Dyrekcyi Banku przedkłada Wydział krajowy wniosek, by 40% dochodów Banku, którymi Wys. Sejm rozporządza, przeznaczone były aż do wysokości 5 milionów na stworzenie funduszu inwestycyjnego, który zostawać będzie pod zarządem Dyrekcyi Banku na podstawie regulaminu przez Wydział krajowy ułożonego.

Fundusz ten służyć ma w pierwszym rzędzie na branie bezpośredniego udziału finansowego w przedsiębiorstwach przemysłowych na popieranie myśli asocjacji wytwórczych i na udzielanie pożyczek takim przedsiębiorstwom, które ze względu na swoją naturę dziś ani z funduszu przemysłowego ani rolniczego korzystać nie mogą.

Sądzę, że tym sposobem choć w odmiennym formie i bez żadnego ryzyka dla

funduszu krajowego lub funduszu Banku spełnione zostanie wypowiedziane kilkakrotnie w tej Wys. Izbie życzenie bezpośredniego udziału i zachęty w powstawaniu przedsiębiorstw przemysłowych.

Włości rentowe, które dopiero przed 4 miesiącami w życie weszły nie rozwinęły się dotąd o tyle, by o nich z pewnem uzasadnieniem stanowcze zdanie wypowiedzieć można; stwierdzić tylko należy, że popyt za pożyczkami rentowymi jest tak wielki, że biuro z trudnością tylko i stopniowo materyał, którym już rozporządza opracowywać i do uchwały komisji przygotowywać może.

Ne mohu ne zwernuty uwahy Wysokoji Pałaty na rozwywajuczoho sia z kożdym dnem sylnijsze w naszym kraju ducha asocyacyi, na powstajuczzi szczoraz czysłennijši selański spilkky mołoczarski, torfowi, torhowelni, wytwirczci i magazynowi.

Rozwytok tych spilk perewažno selańskich, dla kotrych Raiffeiseniwski kasy i rilnyczy Krużky sut' szkołou i pryhotowaniem, dajut dokazy inteligencyi i sposibnosty seređ czysłennyh odynyc selańskoho stanu.

Pišla mojeji hadky stanowyszczze Wydiłu krajewoho suprotiy toho ruchu powynno zistaty takim, szczyoby inicjatywa wychodyła zawsihdy z dołu i szczyoby prote ne buło jakoijs systematycznoji propagandy abo agitacyjnoho diłania z hory.

Natomiast zgłaszające się spółki powinny znaleźć w Wydziale krajowym i jego Patronacie życzliwą opiekę, radę, a przedewszystkiem pomoc kredytową a w związku z tem ścisły nadzór i kontrolę.

Sądze, że zadaniu temu podołać możemy i powinniśmy a gdy sprawa nadzoru, jeżeli ma być rzeczywistym i skutecznym, nie da się odłączyć od kwestyi pomocy i ułatwienia kredytowego, przeto przyszłość i rozwój stowarzyszeń rolniczych w naszym kraju zależy od tego, by tak udzielanie kredytu jak i ścisły nadzór pozostał w ręku Wydziału krajowego względnie organu, któryby w tym celu przez Wys. Sejm ustanowiony został.

Niestety zeszłoroczne klęski elementarne zmusiły Wydział krajowy, by i w tym roku wnioski w tej sprawie Wys. Sejmowi przedłożył.

Gdy ludność klęską dotknięta używała już i jeszcze uzyska stosunkowo

dość znaczną pomoc z funduszu państwowych, a gdy w wielu powiatach największa część szkód polega na zniszczeniu dróg i mostów, przeto Wydział krajowy ograniczył się na przedłożeniu wniosków pokrycia z funduszu krajowego odsetek od pożyczek, któreby powiaty na ten cel zaciągnąć chciały.

Po tylekrotnych próbach i bezowocnych staraniach wola Wys. Sejmu, by w kraju naszym powstał zakład kolonij poprawczych dla nieletnich zbliża się do urzeczywistnienia. Wydział krajowy nabył od Państwa folwark Przędzielnica w powiecie dobromilskim i przedkłada wnioski, które umożliwią powstanie kolonij poprawczych w tej miejscowości.

W przypuszczeniu, że Wys. Sejm wnioski Wydziału krajowego przyjąć zechce, zależeć będzie rozpoczęcie budowy zakładu wyłącznie od tego, czy Rząd udział swój w kosztach budowy jak najśpieszniej oznaczyć zechce, do czego w myśl ustawy jest obowiązany.

Choć tylko część przedłożeń Wydziału krajowego w kilku słowach omówiłem, to jednak już to wystarczy, by ważność i doniosłość zadań, które Wysoką Izbę czekają, ocenić.

Dla pomyślnego spełnienia tego zadania potrzeba spokojnego, obiektywnego i tylko dobro kraju mającego współdziałania wszystkich stronnictw i odcieni tej Izby.

Niestety trudno się uwolnić od przykrego uczucia, że w ostatnich czasach zaszły wypadki, które nie mogły pozostać bez wrażenia i wpływu na myśli i uczucia tej Izby i które ciężką moralną szkodę już zewnątrz tego gmachu wyrządzoną, mogłyby do jego prac przenieść.

Pozwólcie Panowie, że wyrażę nadzieję, że nawet na tle tych smutnych i niczem usprawiedliwić się niedających wypadków znajdzie się w tym Sejmie bez różnicy na narodowość i stronnictwa jednomyślność w dwóch kierunkach: pierwszy, to wyraz oburzenia i potępienia tych wstrętnych aktów gwałtu a drugi, to stwierdzenie na przyszłość, że w tym Sejmie i w tym kraju droga gwałtu, brutalności i terroryzmu nie wiedzie do urzeczywistnienia postulatów tak narodowościowych jak i politycznych. Do tego celu wiedzie jedynie droga, niestety dziś unikana i coraz bardziej zarastająca, ale do której powrócić jest i będzie konieczno-

ścią, droga spokojnego, obiektywnego porozumienia i łagodzenia przeciwieństw.

Podczas ostatniej sesji sejmowej polecił Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu przedłożenie projektu reformy wyborczej i ustanowił zarazem 3 główne warunki, którym projekt odpowiadać ma, a mianowicie: Odpowiednie rozszerzenie prawa wyborczego na warstwy ludności prawa tego dotychczas nieposiadające, utrzymanie zasady reprezentacji kuryalnej i zapobieżenie wskutek pomnożenia mandatów bezwzględnemu zmajoryzowaniu klas wyżej opodatkowanych i wyżej wykształconych.

Wydział krajowy zastosował się ściśle do danego polecenia i w projekcie, który w bieżącym tygodniu przedłoży, ograniczył projektowaną reformę tylko do dwóch zmian a mianowicie powiększenie posłów miejskich o ośmiu, co jest uzasadnionem znacznym wzrostem siły podatkowej ludności i wprowadzenie nowej uzupełniającej kuryi, obejmującej wszystkich tych, którzy dotąd prawa wyborczego nie mieli z 10 mandatami.

Projekt ten odpowiada w zupełności poleceniu Sejmu, a rzeczą będzie Wys. Izby ocenić, o ile zechce od punktów zasadniczych, uchwałą szesnastomiesięczną objętych, odstąpić. W każdym jednak razie uważam za konieczne, by Wys. Sejm wobec swej szesnastomiesięcznej uchwały przed końcem bieżącej kadencji reformę wyborczą uchwalił, tak, aby przyszłe wybory na podstawie zmienionej ordynacji wyborczej się odbyły.

Gdyby Wys. Sejm z jakichkolwiek powodów w ciągu kilku tygodni następnych reformy wyborczej uchwalić nie chciał lub nie mógł, oświadczył Rząd gotowość zwołania kilkutygodniowej sesji w jesieni, wyłącznie dla uchwalenia reformy wyborczej.

Płace urzędników krajowych zostały kilkakrotnie uchwałami Wys. Izby regulowane i równane podług plac urzędników państwowych tych samych rang.

Wskutek ostatnich regulacji plac urzędników państwowych powstały pewne różnice na niekorzyść urzędników krajowych. Sądzę, że będzie zgodnem z intencją Wys. Sejmu, jeżeli Wydział krajowy w ciągu bieżącej sesji przedstawi wnioski, któreby istniejące różnice wyrównały.

Przed rozpoczęciem naszych obrad sejmy jak zawsze wyraz naszym nie-

zmiennym uczuciom przywiązania i wdzięczności dla osoby naszego Najmiłościwszego Cesarza i Króla i wzniesmy okrzyk: Najmiłościwszy Cesarz i Król nasz Franciszek Józef I. niech żyje!

(Brawa i oklaski).

(Izba powtarza okrzyk „Niech żyje! Mnohaja lita! trzykrotnie).

JE namiestnik Andrzej hr. **Potocki**. Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma JE p. Namiestnik.

I. E. p. **Namiestnik**. Wysoki Sejmie!

Po kilkunastumiesięcznej przerwie zebraliśmy się znowu do wspólnej pracy.

W roku ubiegłym nie mógł być Sejm zebrany w porze jesiennej, jak za lat poprzednich, a przyczyną tego była wyężona praca parlamentu wiedeńskiego, który miał do załatwienia wiele nader ważnych spraw, a przedewszystkiem sprawę reformy wyborczej.

Możliwem wprawdzie było zebrać Sejm na krótką sesję w czasie między Bożem Narodzeniem a Nowym Rokiem, jednakowoż, z powodu przypadającego święta ruskiego, mógłby był Sejm obradować tylko przez dwa dni, a więc tylko to czas za krótki, ażeby choćby tylko formalnie załatwić kwestyę prowizoryum budżetowego, a to tembardziej, że skoro Sejm na ostatniej sesji został zamknięty, komisye na nowo wybierane być muszą, co także pewnego czasu wymaga. Dlatego też odłożono sesję sejmową na czas po zamknięciu Rady państwa. Ale i teraz stosunki tak się układają, że czas trwania sesji, szczególnie w stosunku do rozmaitych ważnych zadań, jakie Sejm czekają, będzie bardzo krótki.

Jak panom wiadomo, zostaną niebawem rozpisane wybory do Rady państwa na podstawie nowej ordynacji wyborczej.

Byłoby pewnem ukróceniem praw obywatelskich, gdyby dłużej trwająca sesja sejmowa uniemożliwiła, a przynajmniej znacznie utrudniła tym posłom sejmowym, którzy chcą się starać o mandat do Rady państwa, lub którzy chcą w ogóle brać czynny udział w agitacyi wyborczej, zając się przygotowaniem do wyborów przez zetknięcie się z szerokimi kołami wyborców. Chcąc uniknąć tej kolizyi między wykonaniem obowiązku posła sejmowego, a uszczupleniem jego praw obywatelskich, musimy się ograni-

czyć do czasu możliwie krótkiego i do załatwienia tych spraw, które w pierwszym rządzie załatwione być muszą.

Między zadaniami, które Wysoki Sejm czekają, jest także ważna sprawa reformy wyborczej. Pozwólcie Panowie ażebym równie jak Jego Ekscellencya Pan Marszałek krajowy, i ze swej strony doradzał Panom, iżby nie załatwiać tej tak doniosłej kwestyi dorywczo, bez należytego przygotowania i przestudowania podczas teraźniejszego krótkiego zebrania się Sejmu.

Jestem upoważniony do oświadczenia, że Rząd zamierza celem załatwienia tej sprawy zwołać osobną parotygodniową sesję w jesieni. W międzyczasie, czy to przez prace w komisji, czy przez zwołanie szerszej ankiety, możnaby sprawę należyście przygotować. Stanowczo zaznaczam, że w mojem pojęciu odsunięcie załatwienia sprawy reformy wyborczej nie jest jej pogrzebaniem, gdyż zdaje mi się, że Sejm powinien koniecznie przed ukończeniem swej kadencji powziąć w tej sprawie stanowczą decyzję, tak, ażeby przyszłe wybory odbyły się z uwzględnieniem zmian, przeprowadzonych w dotychczasowej ordynacyi wyborczej.

Przypuszczając, że Panowie zgodzicie się może na ten sposób postępowania, nie zaznaczam jeszcze ani mojego stanowiska, ani zapatrywania Rządu w tej sprawie — uważam to bowiem jeszcze za przedczesne.

Ale i bez tego jest bardzo wielki materyał do przerobienia.

Dlatego też byłoby wskazaniem zaraz od początku wziąć się energicznie do pracy.

Jako jedno z głównych zadań Sejmu oprócz załatwienia budżetu, uważałbym sprawę regulacyi płac nauczycieli ludowych. Stosunki pod tym względem nie tylko się nie poprawiły, ale wobec panującej drożyzny uległy nawet pogorszeniu. Jako Prezydent Rady szkolnej krajowej poczuwam się do obowiązku zwrócić Panom uwagę na smutne stosunki nauczycieli i objawiające się nieraz wskutek tego rozgoryczenie, a zarazem prosić, ażebyście zechcieli tę sprawę w granicach możliwości finansowej kraju przychylnie i szybko załatwić.

Rok ubiegły dotknął znowu nasz kraj klęskami elementarnymi, a przede wszystkim wylewami rzek. Nie były one wprawdzie tak ogólne jak w roku 1903,

jednakowoż w niektórych powiatach rządzone szkody przewyższyły nawet straty poniesione parę lat temu. Przedstawiwszy stan rzeczy, otrzymałem od Rządu centralnego fundusze na zapomogi, które w części już w jesieni rozdzieliłem, zarządzając roboty dla umożliwienia zarobku dla ludności, dotkniętej temi klęskami, częścią zaś rozdam na wiosnę i podczas przednowku, a to tak na roboty, jak i na dostarczenie taniego zboża na zasiewy, oraz ziemniaków do sadzenia tam, gdzieby tego nieodzowna zachodziła potrzeba.

Aby zapobiedz tak często powtarzającym się wylewom, Rząd jest gotów przyspieszyć, o ile to jest możliwym, regulacyę rzek galicyjskich i jestem w tem miłem położeniu, że mogę zapowiedzieć iż w najbliższych dniach będę mógł wnieść do Sejmu przedłożenie rządowe w sprawie regulacyi górnych biegów rzek i zabudowania potoków górskich, przez co stanie się zadosyć życzeniu niejednokrotnie przez Wysoki Sejm i wiedeńskie Koło polskie stawianemu. Kosztorys tych robót jest obliczona 50 i kilka milionów koron. Zawiera on również postanowienia, które będą z wielką korzyścią dla miasta Lwowa.

(Brawa i oklaski).

Rada szkolna krajowa za okres ubiegły od ostatniej sesyi sejmowej przedkłada Panom dwa sprawozdania, mianowicie za lata 1904/5 i 1905/6. Dają one obraz postępu na polu wychowania publicznego w tych dwóch latach. Nie chcąc wchodzić w szczegóły sprawozdań, pozwolę sobie jedynie przedstawić Panom parę najgłówniejszych dat odnoszących się do szkolnictwa.

Wzrost frekwencyi w gimnazyach postępował nadal tem samem tempem, co przedtem; w ostatnim roku przybyło 1845 uczniów. Natomiast liczba uczniów w szkołach realnych zmniejszyła się, a jest to może — niestety — dowodem braku inicjatywy w szerokich warstwach naszego społeczeństwa, które dla młodego pokolenia nie szukają nowych a bodaj nawet lepszych dróg pracy i zarobkowania, a trzymają się udeptanych ścieżek, wiodących do tych karyer, które wymagają studyów gimnazjalnych.

Tymczasem trudno jest w kraju rolniczym znaleźć odpowiednio ukwalifikowanego i fachowego leśnika lub rolnika.

Otwierają się coraz to szersze pola pracy, i wzrasta zapotrzebowanie inżynierów i techników, a przy odpowiedniem

wykształceniu i pracy młodzież nasza znaleźć mogłaby w przemyśle, a również i w handlu odpowiedni zarobek.

Wskutek wzrostu frekwencji w gimnazyjach, potrzeba było tworzyć dalej nowe zakłady. W bieżącym roku szkolnym utworzono w kraju: nowe V. gimnazjum we Lwowie, otwarto gimnazya w Gorlicach i Sokalu, zgodnie z dawniej powziętymi rezolucjami wysokiego Sejmu.

Na rok następny zapewnione jest otwarcie gimnazjum w Trembowli, a z osobnych filij gimnazyów polskich w Przemyślu i Stanisławowie utworzono dwa samoistne gimnazya.

Nadto potrzeba było w gimnazyjach zanadto przepełnionych, założyć nowe oddziały pod osobnem kierownictwem i pomnożyć grona nauczycielskie. Takie filie utworzono w gimnazjum polskiem w Tarnopolu, Nowym Sączu, w gimnazjum V. we Lwowie i w gimnazjum akademickiem (ruskiem) we Lwowie.

Co do tego ostatniego były w kraju podnoszone zarzuty, że Rada szkolna krajowa przekroczyła swój zakres działania tworząc tę filię wobec postanowienia, które Sejmowi pozostawia decyzję o języku wykładowym ruskim w naszych szkołach średnich. Zdaje mi się, że zarzuty te były zupełnie bezpodstawne, gdyż nie zostało utworzone nowe gimnazjum, a zarządzenie Rady szkolnej krajowej miało jedynie na celu utrzymać prawidłowe funkcjonowanie zanadto przepełnionego gimnazjum, które liczyło 19 klas i 856 uczniów. Jest bowiem rzeczą niepodobną żądać od dyrektora, ażeby utrzymał odpowiednią dyscyplinę w zakładzie, gdy liczba nauczycieli i uczniów jest tak wielką, że on nadzoru wykonać nie może. Jeżeli się wymaga od Rady szkolnej krajowej, ażeby w odpowiedni sposób utrzymywała ład i porządek w szkołach średnich, to należy również zaakceptować te zarządzenia administracyjne, które do tego celu zmierzają.

Rada szkolna krajowa na podstawie art. V. zakona kraj. z 22/6 1867 o języku wykładowym w szkołach średnich zawęła w gimnazyi w Bereżanach naukę dekotrych przedmiotów w języku wykładowym ruskim. I se zarządzenie wyłożyłaż zamit protyw Radi szkolnij krajewij. Toj zamit je takoz pišla mojejij hadky, neoprawdanyj, ponceże Rada szkolna krajewa w nyczym ne perekroczyła swoho kruha diłania. Do toho kroku skłonyły jeju czysłenni hołosy, pidneseni na poperednych zasedaniach tak w Sojmi, jak i komisijach, kotri doradzu-

wały poczynienie proby w tim naprijami. Zauważyty muszu, szczo tak w perszim, jak w druhim naprijami Rada szkolna krajewa postupyła z własnoji inicjatywy i predstavyla swoji wnesenia p. Ministrowy proświty, kotryj łysz zhodyw sia na nasze przedłożenie.

Piekąca sprawa budynków szkolnych dla gimnazjum w Tarnopolu, w Bereżanach i dla drugiej szkoły realnej we Lwowie — jest na dobrej drodze i spodziewać się należy rychłego jej załatwienia. Pozostaną jeszcze niejedne braki w kraju co do pomieszczenia szkół, braki, którym Rada szkolna krajowa będzie się starała zapobiedz, przedstawiając swoje wnioski Ministerstwu.

W dziedzinie szkolnictwa ludowego podnieść należy systemizowanie nowej posady szóstego krajowego inspektora szkół ludowych, tudzież trzech nowych posad inspektorów okręgowych. Liczba szkół ludowych wzrosła o 186, liczba klas o 1113, liczba dzieci uczęszczających do szkół publicznych na naukę codzienną wzrosła o o przeszło 66.000, na naukę dopełniającą o przeszło 7.000; liczba gmin nie posiadających szkół i nie należących do żadnego zakresu szkolnego zmniejszyła się o 145 i wynosi obecnie 788. Liczba nauczycieli i nauczycielek w szkołach publicznych wzrosła o 1227, a mianowicie przybyło sił ukwalifikowanych 1.247 a ubyło nieukwalifikowanych 30. Cyfry te dostatecznie mówią, że postępujemy na tem polu rażnym krokiem naprzód, i że skargi i zarzuty, czynione krajowi z powodu zaniedbania oświaty, należeć będą wnet do przeszłości.

(*Brawa i oklaski*).

Pozwólcie Panowie, że powiem jeszcze kilka słów w sprawie, która wprawdzie nie należy do kompetencji Rady szkolnej krajowej, tyczy się bowiem wyższego zakładu naukowego, ale może odbije się echem w Sejmie, czy to w drodze interpelacji, czy też w toku przemówień poselskich. Chcę mówić o niedawnych wypadkach na Uniwersytecie lwowskim. Dawno już potępiono zasadę, że cel uświęca środki, a zasadę tę potępić się musi nietylko z punktu widzenia etycznego, ale tak samo stanowczo jej przeciwdziałać należy z punktu prawnego, jeżeli środki użyte przekraczają granice, zakreślone kodeksem karnym. Jeżeli celem, do którego młodzież dążyła, było otrzymanie większych praw językowych lub nawet staranie się o własny Uniwersytet, to cel mógł być szlachetny, jednakowoż

środki użyte przekroczyły granice ustaw karnych i pojęcia cywilizacji, wywołały one w następstwie dochodzenia sądowe. Jest to rzeczą tak prostą i jasną, że dziwić się należy, iż rozpuszczano legendę o potrzebie mojej interwencji, ażeby władze sądowe swój obowiązek spełniły. Nie potrzebuję chyba nadmienić, że nie przekraczając swego zakresu działania, nie mieszam się w sprawy sądownictwa.

Nieraz opinia publiczna stanowcze występowanie przeciw nielegalnym środkom indentyfikuje z występowaniem przeciw celowi i mylnie sądzi, że władza, która z obowiązku występować musi przeciw nielegalnym środkom zwalcza *eo ipso* i cel zamierzony. To zapatrywanie jest równie błędne, jak ułudna nadzieja, że się takimi środkami dojdzie do zamierzonego celu.

Uprawnione kulturalne dążenia narodu ruskiego będę zawsze popierał, a gdy to mówię, sądzę, że to nie jest czczym frazesem, gdyż mogę się powołać na niejeden dowód, ale spełniając mój obowiązek, będę tak, jak inne władze państwowe, utrzymywał ład i porządek społeczny, prowadzący do wolności a nie do swawoli.

(*Brunca i oklaski*).

Jako Komisarza rządowego mam zaszczyt przedstawić Wysokiej Izbie p. Wiceprezydenta Namiestnictwa Włodzimierza hr. Łosia.

Marszałek. Od ostatniej sesji przedzieliły się bardzo szeregi nasze,

(*Posłowie powstają z miejsc*)

a z pomiędzy tych, którzy od początku bieżącej sesji zasiadali w tej Izbie, brakuje znowu sześciu kolegów.

Ś. p. Włodzimierz Truskolaski, poseł ziemi Sanockiej. Już w młodym wieku powołany zaufaniem współobywateli na ważne stanowisko pracy publicznej, pracował gorliwie i użytecznie w powiecie i Sejmie.

Ś. p. Piotr Górski, poseł ziemi krakowskiej obdarzony wybitnym talentem politycznym, naukowo wykształcony i na podstawie poważnych i głębokich studyów do pracy parlamentarnej przygotowany, wytworny i świetny mówca, śmiały i stanowczy w wypowiedaniu i obronie tego co zgodne z dobrem kraju uważał, należał do bardzo wybitnych i pożytecznych członków tej Izby, w której brak tej wybitnej siły często odczuwać będziemy.

Ś. p. Jan Rotter, poseł m. Krakowa położył tak w Sejmie jak i w Komisji przemysłowej, której był długoletnim

członkiem wielkie zasługi około podniesienia przemysłu w kraju i rozwoju szkolnictwa zawodowego, którego był znakomitym znawcą.

Chciał i umiał pracować a każdą robotę publiczną, do której rękę przykładął, starał się do mety doprowadzić. W wypowiedaniu swego zdania bardzo stanowczy, ale zarazem szczerzy i otwarty, zyskiwał w pracy publicznej uznanie nie tylko przyjaciół ale i przeciwników politycznych.

Ś. p. Kazimierz Witosławski, poseł m. Kołomyi w ostatnich latach z powodu złego stanu zdrowia mógł tylko częściowo brać udział w pracach Sejmu. W mieście Kołomyi był powszechnie szanowanym i lubianym, czego dowodem był niemal jednomyślny wybór do Sejmu i kilkakrotny wybór na burmistrza miasta.

Ś. p. Mieczysław hr. Borkowski, poseł z gmin wiejskich powiatu Borsczowskiego należał do najdawniejszych posłów sejmowych, był wzorem gorliwego, czynnego ofiarnego obywatela, który całe życie poświęcił służbie publicznej, w której widział cel życia i najpierwszy obowiązek. Wzorowy gospodarz powiatu pozostawił cenny przykład dla młodszych wytrwałości i dzielności w pracy w powiecie i gminie, co pozostanie wybitną cechą jego indywidualności i słusznym powodem uznania i wdzięczności całego kraju.

Ś. p. Stanisław Agopsowicz został wybrany posłem z gmin wiejskich powiatu Starosamborskiego dopiero w bieżącej kadencji. Brał gorliwy udział w pracach sejmowych i zajmował się przede wszystkim sprawami kultury krajowej.

Wys. Izba oddała już przez powstanie cześć pamięci zmarłych kolegów, a protokół dzisiejszego posiedzenia przechowa wyraz tych uczuć po wieczne czasy.

Z powodu słabości zawiadomili mnie, iż nie będą brali wcale udziału w pracach sejmowych Jego Eminencya kardynał Puzyna, rektor techniki Kovats, poseł Stanisław Pawlikowski i Rapaport.

P. Vayhinger zawiadomił mnie, że z powodu słabości nie może brać udziału w pracach sejmu przez czas dłuższy, a J. E. p. Zaleski przez kilka dni nie będzie brał udziału w obradach sejmowych. Hr. Wodzicki prosi o urlop na 14 dni z powodu ciężkiej słabości żony. Roz-

prawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda rozprawa zamknięta. Kto jest za udzieleniem p. hr. Wodzickiemu urlopu na dni 1, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Udzielony.

Poseł hr. Gołuchowski, że z powodu przerwy w ruchu kolejowym nie może wziąć udziału w dzisiejszym posiedzeniu.

P. Zagórski prosi z powodu słabości o udzielenie mu urlopu na 10 dni. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Kto się zgadza na ten urlop, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Udzielony.

P. hr. Tyszkiewicz prosi o udzielenie mu urlopu do końca sesji z powodu słabości.

Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto jest za udzieleniem tego urlopu, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Urlop został udzielony.

P. Roman Potocki z powodu ważnych zajęć prosi o urlop na dni 10.

Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto jest za udzieleniem tego urlopu, zechce rękę podnieść. (*Większość*).

Urlop został udzielony. Nadto udzieliłem krótkiego urlopu pp. Stanisławowi hr. Tarnowskiemu, Zdzisławowi hr. Tarnowskiemu, p. Czeczowi i Teodorowiczowi Antoniemu. Zawiadamiam Wysoką Izbę, że sąd obwodowy w Cieszynie zwrócił się do Wysokiego Sejmu o zezwolenie na ściganie p. ks. Stojałowskiego z powodu przekroczenia obrazu czi-

Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu?

Sekretarz p. **Urbański**. Proszę o głos.

Marszałek. Głos ma p. Urbański.

Sekretarz p. **Urbański**. Proszę o odstąpienie tej sprawy komisji prawniczej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Sąd powiatowy w Bielsku przesyła Sejmowi wyrok skazujący p. ks. Stoja-

łowskiego na 3 dni aresztu z powodu przekroczenia ustawy o zgromadzeniach.

Przystępujemy do porządku dziennego, pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z czynności urzędowych za czas od 1. lipca 1905 do końca sierpnia 1906 (**aleg. 1**).

Sprawozdawca poseł Wereszczyński ma głos.

Członek Wydziału krajowego p. **Wereszczyński**. Przed przystąpieniem do porządku dziennego, raczy Wysoka Izba uchwalić wybór komisji na przyszłym posiedzeniu. Wnoszę imieniem Wydziału krajowego wybór następujących komisji: administracyjnej z 21 członków, bankowej z 17 członków, budżetowej z 25 członków, drogowej z 16 członków, gminnej z 15 członków, górniczej z 9 członków, gospodarstwa krajowego z 22 członków, kolejowej z 15 członków, petycyjnej z 23 członków, podatkowej z 13 członków, prawniczej z 10 członków, przemysłowej z 18 członków, komisji reform agrarnych z 16 członków, sanitarnej z 14 członków, solnej z 11 członków, szkolnej z 20 członków, wodnej z 18 członków, dyscyplinarnej z 6 członków.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, przystępujemy do głosowania. Kto się zgadza na wybór na przyszłym posiedzeniu komisji, które w tej chwili p. sprawozdawca wymienił, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęte.

Członek Wydziału krajowego p. **Wereszczyński**. Następnie proszę, żeby w myśl §. §. 49 i 50 regulaminu uchwalono, żeby sprawy mniejszej wagi natury administracyjnej mogły być bez drukowania wprost w drngiem czytaniu referowane.

Co do punktu pierwszego porządku dziennego, wnoszę na odesłanie tego sprawozdania odnośnie do spr. biura prezydyjalnego do kom. budżetowej, Dep. I. do kom. gminnej i szkolnej, Dep. II. do kom. budżetowej, Dep. III. do kom. gospodarstwa krajowego, Dep. IV. do kom. drogowej i kolejowej, V. do kom. sanitarnej a Dep. VI. do kom. prawniczej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o utwo-

zeniu posady krajowego inspektora szpitali (**aleg. 2**).

Sprawozdawca poseł Wereszczyński ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Wereszczyński**. Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji budżetowej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany § 39. ustawy gminnej z 13. marca 1889 dz. u. kr. Nr. 24. i § 38. ustawy gminnej z 3. lipca 1896 dz. u. kr. Nr. 51. (**aleg. 3**).

Sprawozdawca poseł Wereszczyński ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Wereszczyński**. Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji gminnej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z projektem ustawy zawierającej regulamin dla służb (**aleg. 4**).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowych funduszach pożyczkowych na budowę koszar dla wojska za czas od 1. lipca 1905 do 30. września 1906 (**aleg. 5**).

Sprawozdawca poseł Wereszczyński ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Wereszczyński**. Wnoszę na odesłanie obu tych sprawozdań do komisji administracyjnej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przed-

miocie galicyjskiej Kasy oszczędności we Lwowie (**aleg. 6**).

Sprawozdawca poseł Wereszczyński ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Wereszczyński**. Wnoszę na odesłanie tego wniosku do komisji bankowej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o zamknięciu rachunków fundacyi Stanisława hr. Skarbka za rok 1904. (**Aleg. 7**).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o fundacyi Skarbkowskiej. (**Aleg 8**).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie budowy szkół ludowych. (**Aleg. 9**)

Sprawozdawca p. Wereszczyński ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Wereszczyński**. Wnoszę na odesłanie tych sprawozdań do komisji budżetowej.

Marszałek Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie petycji nauczycieli i nauczycielek tudzież wdów i sierót po nauczycielach o policzenie w drodze łaski lat służby do emerytury, przyznanie dodatków pięcioletnich lub osobistych, emerytury i t. p. (**Aleg 10**).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie petycji gmin o uwolnienie, względnie obniżenie lub odpisanie zaległych prestacyj nauczycielskich. (**Aldg. 11**)

Sprawozdawca p. Wereszczyński ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Wereszczyński**. Wnoszę na odesłanie tych sprawozdań do komisji szkolnej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy

do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie podwyższenia płac nauczycieli szkół ludowych. (**Aleg. 12**).

Sprawozdawca p. Wereszczyński ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Wereszczyński**. Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji szkolnej w porozumieniu z komisją budżetową.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie odnowienia król. Zamku na Wawelu. (**Aleg. 13**).

Sprawozdawca p. Wereszczyński ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Wereszczyński**. Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji budżetowej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie jowym na rok 1907. (**Aleg. 14**).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o zamknięciu rachunków funduszów kraj. za rok 1905. (**Al. 15**).

Sprawozdawca p. Jahl. ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Jahl**. Wnoszę na odesłanie tych sprawozdań do komisji budżetowej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego. (**Aleg. 16**).

Sprawozdawca p. Jahl ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Jahl**. Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji przemysłowej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie poboru krajowej opłaty konsumcyjnej od piwa. (**Aleg. 17**).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany niektórych postanowień krajowej ustawy z dnia 13. lutego 1903 dz. u. kr. Nr. 24. (**Aleg. 18**).

Sprawozdawca p. Jahl ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Jahl**. Wnoszę na odesłanie tych sprawozdań do komisji budżetowej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych. (**Aleg. 19**).

Sprawozdawca p. Jahl ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Jahl**. Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji górniczej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowej sprzedaży soli. (**Aleg. 20**).

Sprawozdawca p. Jahl ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Jahl**. Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji solnej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o utworzeniu krajowego funduszu inwestycyjnego i o zmianie niektórych postanowień statutu Banku krajowego. (Aleg. 21).

Sprawozdawca p. Jahl ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. Jah'. Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji bankowej w porozumieniu z komisją budżetową.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (Nikt). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (Większość). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowych zakładach naukowych rolniczych, gorzelni i folwarku w Dublinach, tudzież o krajowych stacyach doświadczalnych, chemiczno-rolniczej w Dublinach i botaniczno-rolniczej we Lwowie. (Aleg 22).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowej średniej szkole rolniczej i folwarku w Czernichowie za rok 1905/6. (Aleg. 23).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowych niższych szkołach rolniczych w Bereźnicy, Horodenec, Jagielnicy, Kobiernicach, Suchodole i Miłocinie. (Aleg 24).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowej szkole gospodarstwa lasowego we Lwowie za rok szkolny 1905/6. (Aleg. 25).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowej szkole ogrodniczej w Tarnowie za rok 1905, 6. (Aleg. 26).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o kraj. Zakładzie sadowniczym w Zaleszczykach i o popieraniu sadownictwa w kraju. (Aleg. 27).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wykształcenia kobiet w zakresie gospodarstwa wiejskiego i domowego. (Aleg. 28).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o działalności nauczycieli wędrownych rolnictwa i sadownictwa. (Aleg. 29).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z czynności odnoszących się do podniesienia mleczarstwa w kraju. (Aleg. 30).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z czynności odnoszących się do podniesienia hodowli bydła w r. 1905. (Aleg. 31).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie podniesienia chowu koni. (Aleg. 32).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie podniesienia hodowli drobiu. (Aleg. 33).

Sprawozdawca p. Pilat ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. Pilat. Wnoszę na odesłanie tych sprawozdań do komisji gospodarstwa krajowego.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (Nikt). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (Większość). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o szkodach wyrządzonych przez powodzie i śloty w roku 1906. (Aleg. 34).

Sprawozdawca p. Pilat ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. Pilat. Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji budżetowej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (Nikt). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (Większość). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o zarządzie krajowym Składem publicznym, połączonym ze Składem wolnym w Krakowie (Aleg. 35).

Sprawozdawca poseł Pilat ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. Pilat. Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji gospodarstwa krajowego.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (Nikt). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (Większość). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o Banku krajowym (Aleg. 36).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wy-

działu krajowego o wykonywaniu Patronatu nad Spółkami oszczędności i pożyczek i nad innymi Spółkami rolniczymi (aleg. 37).

Sprawozdawca poseł Pilat ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Pilat**. Wnoszę na odesłanie tych sprawozdań do komisji bankowej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany postanowień §. 68. ustawy gminnej z 12. sierpnia 1866 Nr. 19, §. 74. ust. gm. z 13. marca 1889 Nr. 24 i §. 69. ust. gm. z 3. lipca 1896 Nr. 51 Dz. u. i rozp. kraj. w kierunku rozszerzenia kompetencji rad gminnych do stanowienia o sposobie użytkowania dobra gminnego (aleg. 38).

Sprawozdawca poseł Pilat ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Pilat**. Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji gminnej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o melioracjach. (Aleg. 39).

Sprawozdawca poseł Pilat ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Pilat**. Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji gospodarstwa krajowego.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o regulacji rzek kanałowych. (Aleg. 40).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o budowie dróg wodnych. (Aleg. 41).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wy-

działu krajowego o regulacji potoku Rudawy z dopływami. (Aleg. 42).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o obwałowaniu lewego brzegu Wisły od stacji kolejowej w Grzegórkach do ujścia Białuchy, tudzież o podwyższeniu lewego wału nadwiślańskiego od ujścia Białuchy do granicy państwa i prawego wału nadwiślańskiego między Podgórzem a Niepołomicami. (Aleg. 43).

Sprawozdawca poseł Pilat ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Pilat**. Wnoszę na odesłanie tych sprawozdań do komisji wodnej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowym kursie praktycznym dozorców drenarskich. (Aleg. 44).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o przyznaniu stałego daru z łaski byłemu dozorczy przy krajowych przedsiębiorstwach melioracyjnych Józefowi Schultzowi. (Aleg. 45).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o udzielaniu pożyczek bezprocentowych na osuszenie i drenowanie gruntów. (Aleg. 46).

Sprawozdawca poseł Pilat ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Pilat**. Wnoszę na odesłanie tych sprawozdań do komisji gospodarstwa krajowego.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o operacjach agrarnych. (Aleg. 47).

Sprawozdawca poseł Pilat ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Pilat**. Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji dla reform agrarnych.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten

wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*).
Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o projekcie ustawy drogowej. (**Aleg. 48**).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o projekcie ustawy o policji drogowej. (**Aleg. 49**).

Sprawozdawca p. Dąbski ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Dąbski**. Wnoszę na odesłanie tych sprawozdań do komisji drogowej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*)
Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o budowie projektowanej kolei ze Lwowa na Kamionkę strumiłową do Stojanowa. (**Aleg 50**).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o budowie kolei lokalnej z Drohobycza do Truskawca. (**Aleg. 51**).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o budowie kolei lokalnej z Muszyny do Krynicy. (**Aleg 52**).

Sprawozdawca p. Dąbski ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Dąbski**. Wnoszę na odesłanie tych sprawozdań do komisji kolejowej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*).
Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z czynności w zakresie publicznego pośrednictwa pracy za czas od 1. lipca 1905. do końca 1906 r. (**Aleg. 53**).

Sprawozdawca p. Dąbski ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Dąbski**. Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji administracyjnej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*).
Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie spra-

wozdania Wydziału krajowego w przedmiocie przeobrażeń i robót inwestycyjnych w głównym gmachu krajowego szpitala powszechnego we Lwowie — budowy pawilonu dla chorych zakaźnych — tudzież o postępie czynności w sprawie budowy nowych klinik przy szpitalu lwowskim. (**Aleg. 54**).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany etatu posad i plac personalu lekarskiego i funkcjonaryuszów administracyjnych krajowego szpitala powszechnego we Lwowie i kraj. szpitala św. Łazarza w Krakowie, tudzież w przedmiocie restytuowania posady chemika przy szpitalu lwowskim. (**Aleg. 55**).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie ustanowienia dla niższej służby oddziałowej obu szpitali krajowych we Lwowie i Krakowie rocznych dodatków. (**Aleg. 56**).

Sprawozdawca p. Onyszkiewicz ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego poseł **Onyszkiewicz**. Wnoszę na odesłanie tych sprawozdań do komisji budżetowej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*).
Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o postępie budowy nowych pawilonów i przeobrażeń w krajow. Zakładzie dla obłąkanych w Kulparkowie. (**Aleg. 57**).

Sprawozdawca poseł Onyszkiewicz ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego poseł **Onyszkiewicz**. Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji sanitarnej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*).
Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o zamierzonej budowie Zakładu dla obłąkanych w zachodniej części kraju. (**Aleg. 58**).

Sprawozdawca poseł Onyszkiewicz ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego poseł **Onyszkiewicz**. Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji sanitarnej w porozumieniu z komisją budżetową.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z obrad ankiety w przedmiocie podniesienia zdrojowisk i uzdrowisk krajowych — oraz z projektem noweli do ustawy z dnia 4. listopada 1891 Nr. 80 dz. u. kr. urządzającej stosunki zdrojowisk i uzdrowisk w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem. (**Aleg. 59**).

Sprawozdawca poseł **Onyszkiewicz** ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego poseł **Onyszkiewicz**. Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji administracyjnej w porozumieniu z komisją sanitarną.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie pomnożenia liczby okręgów sanitarnych w r. 1907. (**Aleg. 60**).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie przeniesienia i odbudowy szpitala powszechnego w Białej. (**Aleg. 61**).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie zmiany §. 11. i 15. ustawy urządzającej prawne stosunki szpitali powszechnych i publicznych, oraz w sprawie budowy domu gospodarczego, pawilonu izolacyjnego i trupiarni przy szpitalu powszechnym w Brzeżanach. (**Aleg 62**).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie budowy pawilonu izolacyjnego, budynku gospodarskiego z lodownią i trupiarni przy szpitalu powszechnym w Sanoku. (**Aleg. 63**).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z petycji Wydziału powiatowego w Śniatynie w sprawie pokrycia niedoboru kosztów budowy szpitala

powiatowego w Śniatynie w kwocie 3.388 K 54 h z funduszu krajowego. (**Aleg. 64**).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie rozszerzenia szpitala powszechnego w Tarnowie przez zbudowanie pawilonu chirurgicznego na 60 łóżek i niezbędnych ulepszeń tegoż szpitala. (**Aleg. 65**).

Sprawozdawca poseł **Onyszkiewicz** ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego poseł **Onyszkiewicz**. Wnoszę na odesłanie tych sprawozdań do komisji sanitarnej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie kosztów utrzymania ubogich umysłowo-chorych, przynależnych do Galicyi, w francuskim zakładzie prywatnym Hôpital de la Paix w Chichli obok Konstantynopola. (**Aleg. 66**).

Sprawozdawca poseł **Onyszkiewicz** ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego poseł **Onyszkiewicz**. Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji budżetowej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o zamknięciu rachunkowem galicyjskiego funduszu propinacyjnego za rok 1905, tudzież o preliminarzu tegoż funduszu na rok 1907. (**Aleg. 67**).

Sprawozdawca p. **Glidziuk** ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Glidziuk**. Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji budżetowej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie spra-

wozdania Wydziału krajowego o krajowym funduszu sierocym. (**Aleg. 68**).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z projektem zaprowadzenia krajowej osady poprawczej dla nieletnich przestępców. (**Aleg. 69**).

Sprawozdawca p. Glidziuk ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Glidziuk**. Wnoszę na odesłanie tych sprawozdań do komisji administracyjnej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z projektem do ustawy o przeniesienie gminy Dąbie z obszarem dworskim z okręgu Reprezentacji powiatowej w Pilźnie do okręgu Reprezentacji powiatowej w Mielcu. (**Aleg. 70**).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z projektem do ustawy o przeniesienie gminy Hucisko jawornickie wraz z obszarem dworskim oraz gminą Widaczów z okręgu Reprezentacji powiatowej w Rzeszowie do okręgu Reprezentacji powiatowej w Łańcucie. (**Aleg. 71**).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia przysiółka Kruhel pełkiński ze związku gminy administracyjnej Pełkinie i wcielenia do gminy Kruhel pawłosiowski. (**Aleg. 72**).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wydzielienia gminy Łonie z okręgu sądu powiatowego w Glinianach a przydzielenia do okręgu sądu powiatowego w Przemyślanach. (**Aleg. 73**).

Sprawozdawca p. Glidziuk ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Glidziuk**. Wnoszę na odesłanie tych sprawozdań do komisji prawniczej.

Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Porządek dzienny został wyczerpany, proszę o odczytanie wniosków i interpe-

lacy. Przedewszystkiem proszę o odczytanie wniosku nagłego.

Sekretarz p. **Mycielski** (*czyta*):

Wniosek nagły.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicji wzywa c. k. Rząd względnie Radę szkolną krajową, aby poleciła podległym jej c. k. Radom szkolnym okręgowym, iżby nie czyniły żadnych przeszkód nauczycielstwu w odbyciu ogólnego wiece nauczycielstwa ludowego we Lwowie 17. lutego 1907.

Lwów, dnia 14. lutego 1907.

Jan Stapiński wr.
wnioskodawca.

Oleśnicki, Huryk, Kuryłowicz, Bohaczewski, Jan Jaworski, Mazikiewicz, Barabasz, Effenowicz, Mogilnicki, Staruch, Glidziuk, Ochrymowicz, Filip Włodek, Bojko, Korol.

Marszałek. Dla uzasadnienia nagłości głos ma p. Stapiński.

P. **Stapiński**. Wysoki Sejmie!

Treść samego wniosku wykazuje, iż rzeczywiście sprawa, o którą chodzi jest nagłą. Wczoraj dostałem z pięciu, dziś znów z trzech powiatów politycznych zawiadomienie, że przewodniczący Rad szkolnych okręgowych starostowie w różny sposób przywołując do siebie nauczycieli starali się na nich wpłynąć, ażeby bezwarunkowo zaniechali udania się na wiec lwowski mający się odbyć 17. lutego. I tak: starosta wielicki bez żadnych pogroźek tylko w formie prośby, ale stanowczej wyraził życzenie, ażeby z powiatu wielickiego nikt na wiec pojechać się nie ważył.

Natomiast starosta krośnieński, który mniej był pod tym względem lojalnym wyraźnie osobny okólnik wydał, w którym zawiadamia, że pod żadnym warunkiem nie wolno się nauczycielowi w niedzielę wydalić z miejsca pobytu a przewodniczącemu Rady szkolnej miejscowej, który ma prawo udzielić mu urlopu na trzy dni, starosta w okólniku przypomina wyraźnie, że urlop ten może być tylko udzielony w razie choroby. Dalszą treść okólnika podam do wiadomości Rady szkolnej krajowej w interpelacji, którą wnieść zamierzam. Tu tylko dodaje, że wyraźnie starosta w okólniku zapo-

wiada, że nauczyciel, któryby się na niedzielę na wiec wydzielił, ulegnie karom dyscyplinarnym.

Tak samo starosta bobrecki wydał okólnik na piśmie do wszystkich przelożonych Rad szkolnych miejscowych z zawiadomieniem, że bezwarunkowo życzy sobie, aby nauczycielom na niedzielę na wiec urlopów nie udzielali, a tem samem na wiec pojechać przeszkodzili. I tak dalej.

Otóż Wysoka Izba zgodzi się chyba ze mną w przekonaniu, że w tym czasie tego rodzaju opinia Rady szkolnej krajowej, względnie sfer kierujących starostwem jest cokolwiek spóźniona. Przecież wiece te odbywały się od kilku miesięcy, na wiecach tych między rezolucjami na każdym poszczególnym wyrażnie zapowiadano potrzebę udania się na wiec lwowski, więc tym przewodniczyli inspektorowie szkolni, a gdzieś indziej inni dygnitarze szkolni, akceptowano te uchwały, a tem samem niejako przyczyniano się do rozpędzenia tego całego ruchu, który sobie jako metę wyznaczył zjazd we Lwowie, na ten wiec krajowy.

W tym czasie tedy, kiedy nauczycielstwo przez szereg miesięcy niejako zrosło się z myślą potrzeby tego zjazdu, kiedy poczyniono z pewnością wszelkie przygotowania i masę spraw zawodowych odroczone do załatwienia na tym zjeździe, w tym czasie unicestwienie tego wiecu jest stanowczo spóźnione a jako efekt moralny dla nauczycielstwa może mieć tylko jeden niewątpliwie efekt, mianowicie przekonanie go, że nie masz swojej woli, nie jesteś obywatelem, nie masz praw, tobie nic nie wolno, bo ja wydam okólnik i po twoich wszystkich prawach.

Ten moralny uszczerbek byłby tem dotkliwszy, że stałoby się to po nowych faktach, w których grę wchodzi obywatele i urzędnicy a ci wcale przeszkody w organizacyi i zjazdach nie doznali. Co więcej, ci odbyli zjazd krajowy we Lwowie, na którym byli pierwsi dygnitarze krajowi, pojechali następnie na wiec państwowy do Wiednia i również żadnej przeszkody nie doznali.

Pozwalać jednym wiecować w sprawie polepszenia bytu a drugim przeszkadzać to samo czynić, byłoby rzeczą niebezpieczną, która wielką moralną szkodę przynieść może nauczycielstwu. Nie należy wpajać w nauczycieli przekonania, że oni są czemś gorszem od innych urzę-

dników państwowych, którym się zezwala wiecować. A do nauczycieli odnosi się to jeszcze w wyższym stopniu, bo ich zadaniem jest właśnie uczyć młodzież wytrwałości i konsekwencyi a tymczasem wpaja się w nich odmienne przekonanie. Ta moralna szkoda, któraby wynikła z winy władz przelożnych, nie byłaby tak znaczną, gdyby w czas powiedziano nauczycielstwu, że wiec się nie może odbyć.

Tem więcej nie powinno się nauczycielstwu w obecnej chwili przeszkadzać obradować, gdyż, jak to sam p. Namiestnik stwierdził, żądania nauczycielskie są słuszne, uzasadnione i powszechnie uznane. Nie odmawia im nikt racyi, ani poparcia; niema tedy żadnej racyi, któraby przemawiała za udaremieniem tego zjazdu. Ponieważ zjazd ten ma się odbyć dnia 17. lutego, ponieważ rozesłano już zawiadomienia do pism, że inspektorowie przeszkadzają i grożą nauczycielom karami dyscyplinarnymi, przeto nie widzę innej drogi, jak tylko w formie nagłego wniosku odnieść się do JE. Namiestnika, iżby zechciał urzędownie tu obwieścić, że nie ma nic przeciw przyjazdowi nauczycieli na wiec, że okólniki i zakazy wydane przez inspektorów nie były zgodne z jego wolą.

Tem uzasadniam nagłość swego wniosku i proszę o przyjęcie nagłości.

JE. Namiestnik hr. **Potocki**. Proszę o głos!

Marszałek. Głos ma JE. Pan Namiestnik.

JE. Namiestnik hr. **Potocki**. Pozwalam sobie zabrać głos celem wyjaśnienia sprawy. Otóż stwierdzić muszę, że Rada szkolna krajowa nie wydała wcale okólnika zakazującego wiec, i że twierdzenie, jakoby Rada szkolna wiec teraz dopiero zakazała, jest niesłuszne.

(*Brawa*).

Rada szkolna krajowa musiała jednak zwrócić uwagę na to, że wskutek wiecu nie może stanąć cała maszyna szkolnictwa. Proszę zważyć, że są w kraju naszym okolice, skąd trudno za jedną noc dostać się do Lwowa, tak, że nauczyciel chcący przyjechać na wiec musiałby się wydalić nietylko na niedzielę, ale i na sobotę i poniedziałek, a więc w dnie, w których się odbywa szkolna nauka. Myslmy musieli więc myśleć o tem, ażeby mimo wiecu dzieci miały zapewnioną

naukę. Zresztą i w niedzielę musi pewna ilość nauczycieli być na miejscu, choćby dlatego, aby zaprowadzić dzieci szkolne jak zwykle do kościoła. I dlatego Rada szkolna krajowa wydała okólnik, w którym zwróciła uwagę na to, że do wyjazdu potrzeba urlopu. Nie jest to jednak, jak twierdzi poseł Stapiński zakazaniem wiecu. Zakazu takiego nie było, a liczne zgromadzenia powiatowe, w których także inspektorowie szkolni brali udział, są dostatecznym tego dowodem.

Sądzę zatem, że oświadczenie moje, stwierdzające, że Rada szkolna krajowa nie zakazywała wiecu, ani nie poleciła nauczycieli karać za udział w wiecu, powinno być wystarczającym; i konstatuję raz jeszcze, że twierdzenie o jakimś zakazie, lub o jakimś karaniu nauczycieli nie zgadza się z rzeczywistym stanem rzeczy, a prawdą jest jedynie, że Rada szkolna zwróciła uwagę, iż nauczyciel bez urlopu wyjechać nie może, gdyż wyjeżdżając bez urlopu, musiałby podlegać postępowaniu dyscyplinarnemu.

(*Brana*).

Głosy. Bardzo słusznie.

P. Stapiński. Proszę o głos.

Marszałek. Zwracając uwagę Wys. Izby, że w tej chwili jest rozprawa nad nagłością, a nie nad *meritum* wniosku. Udzielam głosu p. Stapińskiemu.

P. Stapiński. Wobec oświadczenia p. Namiestnika, że zakaz odbycia wiecu nauczycielskiego nie wyszedł z Rady szkolnej krajowej, ani też nie wydano nakazu karania za udział w tym wiecu, oświadczam, że czując się tem oświadczeniem pana Namiestnika zadowolonym — cofam swój wniosek nagły.

(*Brana*).

Marszałek. Proszę p. sekretarza o odczytanie dalszych wniosków i interpelacyj.

Sekretarz p. **Urbański** (*czyta*):

Wniosek.

Sejm uznaje projektowaną kolej ze Strzyżowa przez Brzozów do Sanoka za użyteczną i potrzebną i poleca Wydziałowi krajowemu, po uzupełnieniu badań pod względem technicznym i komercyjnym, a, po przeprowadzeniu rokowań ze stronami interesowanymi i c. k. Rządem,

przedłożenie sprawozdania z wnioskiem na najbliższej sesji Sejmowej.

We Lwowie, dnia 14. lutego 1907.

Wnioskodawca:

Mieczysław Urbański, w. r.

Sękowski, Piniński, Laskowski, Małachowski, Moysa, Zdz. Skrzyński, Trzeciński, Sozański, Cielecki, Wł. Krański, Jan Szeptycki, Baworowski, L. Cieński, Klemens Dzieduszycki, Brykczyński, Jędrzejowicz.

Wniosek

posła Bobrzyńskiego i tow. o zmianę ustawy o Radzie szkolnej krajowej.

Niżej podpisani czynią wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy zmieniającej artykuły II. i III. ustawy krajowej z dnia 15. lutego 1905 nr. 34 Dz. u. kr. o Radzie szkolnej krajowej.

We Lwowie, dnia 14. lutego 1907.

Wnioskodawca:

Bobrzyński, w. r.

Abrahamowicz, Gniewosz, Głabiński, Pastor, Piniński, Brykczyński, Vivien, Czartoryski, Kazimierz Badeni, Gorayski, Stadnicki, Władysław Jaworski, Męciński, Paszkowski, Cielecki, Wiśniewski, Kolscher, Kozłowski, Laskowski, Tadeusz Cieński, Małachowski, Tomaszewski, Michałowski, Buynowski, Loewenstein, Sękowski, Leo, Staniszewski, Mars, St. Jędrzejowicz, Tarnawski, Bednarski, Skołyzewski, Wesoliński, Wilczkiewicz, Szajer, Hupka, Moysa, Żardecki.

Ustawa

z dnia . . . o Radzie szkolnej krajowej.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

§. 1.

Artykuły II. i III. ustawy krajowej z dnia 15. lutego 1905 dz. u. kr. Nr. 39. o Radzie szkolnej krajowej uchyla się w ich brzmieniu obecnem a będą brzmieć, jak następuje:

Arykuł II. Rada szkolna krajowa sprawować ma zarząd szkół i zakładów wychowawczych pod względem pedagogiczno-dydaktycznym i ekonomiczno-administracyjnym w obrębie obowiązujących ustaw i rozporządzeń.

Do jej zakresu działania należy w szczególności:

1) przedstawianie wniosków o mianowanie inspektorów szkolnych krajowych przez Najjaśniejszego Pana;

2) celem nominacji przez Najjaśniejszego Pana dyrektorów szkół średnich, państwowych szkół przemysłowych i wyższych szkół handlowych (akademii handlowych) przedstawianie terna, na podstawie którego następuje zamianowanie, oraz przedstawianie wniosków o przyznanie wyższej rangi, przeniesienie i pensjonowanie tych dyrektorów.

3) mianowanie inspektorów szkolnych okręgowych, dyrektorów i nauczycieli szkół ludowych, nauczycieli szkół średnich oraz szkół handlowych i przemysłowych, przełożonych oddziałów zawodowych w państwowych szkołach przemysłowych, dyrektorów szkół zawodowych poszczególnych gałęzi przemysłu i państwowych szkół rzemieślniczych, wreszcie służby zajętej przy wszystkich szkołach państwowych podlegających Radzie szkolnej krajowej, z zachowaniem przepisów ustaw a w szczególności praw zastrzeżonych Ministrowi wyznań i oświecenia w ustawach państwowych z 8. czerwca 1892 dz. u. p. Nr. 92 i 19. września 1898 dz. u. p. Nr. 173, 174 i 175 co się tyczy przyznawania inspektorom szkolnym okręgowym wyższej rangi, co się tyczy traktowania ich według przepisów obowiązujących każdorazem nauczycieli szkół średnich i co się tyczy postanowienia, że nominacja ich stała ma być zależną od najwięcej trzechletniej służby prowizorycznej, co się tyczy przyznawania dyrektorom i nauczycielom wyższej rangi i zaliczenia poprzednich lat służby do stabilizacji i celem podwyższenia płacy.

4. z zachowaniem przepisów ustaw a w szczególności praw zastrzeżonych Ministrowi wyznań i oświecenia w ustawach państwowych z 19. września 1898 dz. u. p. Nr. 173, 174 i 175 co się tyczy wstrzymania dodatku pięcioletniego dyrektorom i nauczycielom państwowych szkół średnich, seminaryów nauczycielskich żeńskich i męskich i szkół przemysłowych.

a) zatwierdzanie w zawodzie nauczy-

cielskim, przyznawanie dodatków pięcioletnich względnie wyższych stopni płac, udzielanie urlopów, przenoszenie, pensjonowanie inspektorów szkolnych okręgowych, dyrektorów i nauczycieli szkół ludowych, nauczycieli szkół średnich oraz szkół handlowych i przemysłowych, przełożonych oddziałów zawodowych w państwowych szkołach przemysłowych, dyrektorów szkół zawodowych poszczególnych gałęzi przemysłu i państwowych szkół rzemieślniczych, wreszcie służby zajętej przy wszystkich szkołach państwowych podlegających Radzie szkolnej krajowej;

b) przyznawanie dodatków pięcioletnich, udzielanie urlopu i przenoszenie nauczycieli głównych seminaryów nauczycielskich męskich i żeńskich oraz nauczycieli szkół ćwiczeń;

c) przyznawanie dodatków pięcioletnich oraz udzielanie urlopu dyrektorom szkół średnich, państwowych szkół przemysłowych, wyższych szkół handlowych (akademii handlowych) i seminaryów nauczycielskich męskich i żeńskich.

5. w obrębie ustaw obowiązujących układanie a po uzyskaniu przyzwolenia Ministra wyznań i oświecenia przeprowadzanie planów naukowych i regulaminów szkolnych i naukowych dla wszystkich szkół Radzie szkolnej podlegających.

6. układanie względnie ocenianie projektów ustaw w sprawach ustawodawstwa szkolnego galicyjskiego. Należy je przedkładać Ministrowi wyznań i oświecenia.

7. zatwierdzanie książek szkolnych i środków naukowych dla szkół średnich, seminaryów nauczycielskich, szkół handlowych i przemysłowych, przyczem pozostaje nienaruszone prawo przyznane Radzie szkolnej krajowej Najwyższem postanowieniem z 25. czerwca 1867 wskazywania tekstów naukowych dla szkół ludowych. Książki do nauki religii mogą jednak dopiero wówczas otrzymać zatwierdzenie Rady szkolnej krajowej, jeżeli zostaną uznane za dopuszczalne przez właściwą wyższą władzę wyznaniową.

8. układanie rocznego budżetu szkół ze skarbu państwa lub z funduszu krajowego utrzymywanych lub zasilanych a Radzie szkolnej krajowej podlegających.

9. ogłaszanie corocznego sprawozdania o stanie szkół Radzie szkolnej krajowej podlegających.

Artykuł III. W sprawach podległych jej szkół i personalu jest Rada szkolna krajowa instancją pierwszą, względnie wyższą, o ile Władze jej podwładne w kraju do rozstrzygania tych spraw w niższej instancji są powołane.

Od orzeczenia Rady szkolnej krajowej służy stronom rekurs do Ministerstwa wyznań i oświecenia w ciągu dni czterech, które liczą się od dnia następnego po doręczeniu orzeczenia.

W sprawach dyscyplinarnych inspektorów szkolnych okręgowych, dyrektorów, nauczycieli i sług, Radzie szkolnej krajowej podległych, nie jest jednak rekurs do Ministerstwa wyznań i oświecenia dopuszczalnym w tych przypadkach, w których orzeczenie brzmi na karę nagany. To samo stosuje się do kar porządkowych.

Rekurs wniesiony być ma do Rady szkolnej krajowej bezpośrednio i ma moc wstrzymującą, o ile ustawa inaczej nie stanowi. Bliższe szczegóły co do wniesienia rekursu będą określone w drodze rozporządzenia.

§. 2.

Postanowienia ustaw krajowych, o ile sprzeczne są z powyższymi postanowieniami, tracą moc obowiązującą.

§. 3.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi wyznań i oświecenia.

Motywa.

Ustanowienie Rady szkolnej krajowej przyszło do skutku postanowieniem Najwyższem z 25. czerwca 1867. Tak zwany Statut Rady szkolnej krajowej przyznał jej kompetencję bardzo szeroką, ale tylko w zakresie szkół ludowych i średnich, w wielu punktach sformułowany był bardzo niejasno a znaczenia ustawy nie mógł sobie zdobyć, chociaż ustawy państwowe z d. 25. maja 1868 dz. u. p. Nr. 48 i z d. 14. maja 1869 dz. u. p. Nr. 62 uznały, że pozostaje przez nie nienaruszony. To też rozporządzenie ministerjalne z 25. października 1875 zmieniając ten statut, ograniczyło kompetencję Rady szkolnej krajowej w kilku istotnych punktach a praktyka uczyniła to w wielu innych, gdzie rzecz zależała od interpretacji.

Przywrócić pierwotną kompetencję

Rady szkolnej i rozszerzyć ją na inne kategorie szkół, o których statut pierwotny nie wspominał, było też oddawna gorącym życzeniem Sejmu i kraju. Częściowo uczyniła temu życzeniu zadość ustawa krajowa z d. 15. lutego 1905 dz. u. kr. Nr. 39, która zmieniając wewnętrzną organizację Rady szkolnej krajowej, poddała jej wyraźnie nie tylko szkoły ludowe i średnie, lecz także seminaria nauczycielskie (poddane jej ustawą państwową z 25. maja 1868) oraz szkoły handlowe i przemysłowe. Trudnej sprawy nowego określenia i rozszerzenia kompetencji Rady szkolnej krajowej ustawa ta jednak nie poruszyła, ażeby nie zwiększać przeto trudności sankcji i dlatego artykuł jej II. orzekł, że ustawy i rozporządzenia, o ile w nich wobec poszczególnych kategorii szkół określony jest zakres działania Rady szkolnej krajowej, pozostają przez ustawę tę nienaruszone.

Projekt niniejszy zamierza tę lukę wypełnić, kompetencję Rady szkolnej krajowej rozszerzyć, dokładnie określić i ustawodawczo zabezpieczyć.

W postanowieniach swoich idzie on w pewnym kierunku dalej niż pierwotny Statut z r. 1867 i praktyka dotychczasowa, rozciąga bowiem kompetencję Rady szkolnej co do układania planów naukowych i regulaminów szkolnych, aprobaty książek szkolnych i środków naukowych a przeważnie także co do nominacji i stosunków służbowych nauczycieli na szkoły handlowe i przemysłowe i na seminaria nauczycielskie, (co do tych ostatnich, o ile §. 36 ustawy państwowej z 14. maja 1869 dz. u. p. Nr. 62 na to zezwalał,) przyznaje też Radzie szkolnej krajowej ważne prawo mianowania inspektorów szkolnych okręgowych.

W innych postanowieniach mianowicie co się tyczy mianowania nauczycieli szkół średnich i ich stosunków służbowych, projekt ten przywraca postanowienia Statutu z r. 1867 uchylone w r. 1875, o ile to jest dziś możliwym. Zupełnemu przywróceniu pierwotnej kompetencji stoją bowiem dziś w drodze ustawy państwowe, później wydane, a mianowicie ustawy z d. 19. września 1898 dz. u. p. Nr. 173, 174 i 175, które pewne atrybucje zastrzegły wyraźnie ministerstwu, a postanowień tych ustaw państwowych ustawa krajowa zmienić nie może.

Nominację dyrektorów szkół średnich, handlowych i przemysłowych projekt zastrzega nadal Monarsze, zwłaszcza,

że nominacja ta następuje na podstawie terna przedłożonego przez Radę szkolną krajową a w ustawie krajowej o szkołach realnych jest już ustawodawczo stwierdzoną.

Co się tyczy postępowania dyscyplinarnego, projekt rozszerza kompetencję Rady szkolnej przez to, że rekurs do ministerstwa dopuszczony ma być tylko od orzeczeń skazujących na karę cięższą, niż nagana dyscyplinarna.

Wreszcie projekt stara się określić ściśle te postanowienia pierwotnego statutu, które przez niejasność swej stylizacji dawały powód do wątpliwości i sporów.

Wniosek

posła Bobrzyńskiego i tow. o wydanie ustawy krajowej o seminarjach nauczycielskich.

Niżej podpisani czynią wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić

załączony projekt ustawy o kształceniu nauczycieli i uzdolnieniu do nauczania w szkołach ludowych.

We Lwowie dnia 14. lutego 1907.

Wnioskodawca:
Bobrzyński, w. r.

Abrahamowicz, Gniewosz, Głabiński, Pastor, Piniński, Brykczyński, Vivien, Czartoryski, Kazimierz Badeni, Gorayski, Stadnicki, Władysław Jaworski, Męciński, Paszkowski, Cielecki, Kozłowski, Tadeusz Cieński, Michałowski, Wesoliński, Skołyśzewski, Wilczkiewicz, Laskowski, Szajer, Moysa, Leo, Staniszewski, Mars, St. Jędrzejowicz, Wurst, Lipiński, Merunowicz, Hupka, Zardecki.

Ustawa

z dnia . . . o kształceniu nauczycieli oraz o uzdolnieniu do nauczania w szkołach ludowych.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim postanawiam, co następuje:

Artykuł I.

W obrębie postanowień ustaw państwowych o kształceniu nauczycieli i uzdolnieniu do nauczania w szkołach ludowych wydaje się dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim następujące szczegółowe postanowienia:

§. 1.

Zadaniem seminarjów nauczycielskich męskich i żeńskich dla szkół ludowych jest wykształcenie takich sił nauczycielskich, które na podstawie swej ogólnej i zawodowej wiedzy i zdolności oraz pod względem swego wychowania i charakteru sprostać mogą zadaniu nauczyciela ludowego w ogólności a mianowicie z uwzględnieniem urzędzenia szkół ludowych w Galicyi.

§. 2.

Ażeby wyształcić siły nauczycielskie przysposobione specjalnie tak dla szkół ludowych wiejskich jakoteż i dla szkół ludowych miejskich, będą plany naukowe poszczególnych seminarjów męskich uwzględniać specjalne potrzeby jednej lub drugiej z tych kategorii szkół i dla tego kłaść osobliwszy nacisk albo na nauki przyrodniczo-rolnicze albo też na naukę języków wogóle a specjalnie niemieckiego języka, jakoteż na naukę ryśunków.

W planach nauczania tych seminarjów męskich, które w myśl tego uwzględnić mają specjalne potrzeby szkół miejskich, nauka gospodarstwa rolnego ograniczy się do sadownictwa i ogrodnictwa.

Nauka historii uwzględni historję powszechną, austriacką i kraju ojczystego.

Ogólna nauka muzyki i śpiew oraz gra na skrzypcach stanowią we wszystkich seminarjach męskich i żeńskich przedmiot nauki obowiązkowej, gra na fortepianie i na organach przedmiot nauki nadobowiązkowej.

Nauka przyrody uwzględnić będzie także potrzeby higieny szkolnej.

Nauczanie somatologii i higieny powierzono będzie lekarzowi specjalnie do tego uzdolnionemu, któremu także jako lekarzowi szkolnemu poruczony będzie nadzór nad ogólnymi stosunkami zdrowia wychowanków i nad higienicznem utrzymaniem lokalów szkolnych. Odpowiednie przepisy wydaje Rada szkolna krajowa

po wysłuchaniu krajowej Rady zdrowia z przyzwoleniem Ministra oświaty.

W seminariach żeńskich przy nauce przyrody uwzględniać się będzie specjalnie warzywnictwo i ogrodnictwo.

§. 3.

Język wykładowy dla każdego seminarium męskiego i żeńskiego ustanawia Rada szkolna krajowa z przyzwoleniem Ministra oświaty w myśl obowiązujących przepisów.

Obok seminariów z językiem wykładowym polskim, względnie polskim i ruskim, może dla przysposobienia nauczycieli niemieckiego języka być założonem seminarium z językiem wykładowym polskim i niemieckim.

Gdzie tego potrzeba wymaga, należy wychowankom seminariów męskich i żeńskich z polskim językiem wykładowym dać także sposobność wykształcenia się w języku ruskim.

Przy nauce języka niemieckiego, która we wszystkich seminariach jest obowiązkową, jest język niemiecki wykładowym.

§. 4.

Seminariom nauczycielskim męskim i żeńskim dodany będzie jako środek pomocniczy przy nauce przyrody i gospodarstwa ogród szkolny odpowiednio urządzone; tym zaś seminariom, które przeznaczone są do kształcenia nauczycieli szkół wiejskich, dodane będzie nadto pole odpowiednio położone i w odpowiednim wymiarze dla nauczania i ćwiczenia wychowanków w pracach rolniczych.

§. 5.

Liczba wychowanków niema na jednym kursie rocznym przekraczać czterdziestu.

Klasy równorzędne w seminariach mogą być urządzone w razie koniecznym.

§. 6.

Gdzie się okazuje konieczność, może w seminarium męskim być urządzoną klasa przygotowawcza.

Zadaniem klasy przygotowawczej jest przysposobić wychowanków głównie pod względem językowym i pewności w rachunkach.

§. 7.

Celem wykształcenia nauczycielek robót i nauczycielek ogródków, o ile do tego celu nie służą seminaria publiczna, jako takie i połączone z niemi ogródki dziecięce, mogą być przy pewnych seminariach założone osobne kursa nauczania jednoroczne.

§. 8.

Celem praktycznego przysposobienia wychowanków istnieje przy każdym seminarium z polskim językiem wykładowym szkoła ludowa jako szkoła ćwiczeń i szkoła wzorowa.

Przy seminariach nauczycielskich urządzonych pod względem języka wykładowego utrakwistycznie, istnieje będzie dla każdego z dwóch języków wykładowych osobna szkoła ćwiczeń.

Szkołę ćwiczeń utrzymywaną przez państwo może wyjątkowo zastąpić także inna szkoła publiczna wzorowo urządzona.

Szkoła ludowa ma w regule cztery klasy, może być jednak urządzaną także jako więcej lub mniej klasowa.

Liczba uczniów w poszczególnych klasach szkoły ćwiczeń nie może przekraczać czterdziestu.

§. 9.

Wszystkie kursa roczne seminarium nauczycielskiego, szkoła ćwiczeń, klasa przygotowawcza, ogródek dziecięcy i specjalne kursa nauczania tworzą jeden organizm szkolny z jednolitem kierownictwem.

Do kształcenia sił nauczycielskich mogą jednak być urządzone takie seminaria, które obejmują tylko pewne części pełnego seminarium. Do zakładów takich odnoszą się te przepisy, które postanowione są dla odnośnych części pełnych zakładów.

§. 10.

Plany naukowe, rozkład przedmiotów na poszczególne kursa roczne i liczbę godzin nauki dla seminariów oraz dla połączonych z niemi klas przygotowawczych, ogródków dziecięcych i specjalnych kursów nauczania ustanawia Rada szkolna krajowa z przyzwoleniem Ministra oświaty, biorąc za podstawę postanowienia ustawy państwowej o szkołach ludowych oraz szczegółowe wskazówki

podane w poprzedzających paragrafach niniejszej ustawy.

Bliższe postanowienia o urządzeniu językowym seminaryów utrakwistycznych wydaje Rada szkolna krajowa z przyzwoleniem Ministra oświaty.

Minister oświaty postanawia na wniosek Rady szkolnej krajowej, który plan naukowy ma być zaprowadzonym w poszczególnych seminaryach męskich.

Plan naukowy szkoły ćwiczeń układa konferencya nauczycielska z uwzględnieniem planu nauki normalnego przepisanego dla szkół ludowych w kraju i przedkłada go Radzie szkolnej krajowej do zatwierdzenia.

Pod względem zewnętrznego i wewnętrznego porządku w szkołach ćwiczeń obowiązują normy wydane dla szkół ludowych publicznych, o ile nie będą wydane specjalne przepisy.

§. 11.

O dopuszczaniu książek do nauki i czytania oraz środków naukowych rozstrzyga Rada szkolna krajowa. Wybór pomiędzy zatwierdzonymi książkami do nauki służy ciałom nauczycielskim i ma być corocznie zawczasu podanym do wiadomości Rady szkolnej krajowej.

§. 12.

Co się tyczy roku szkolnego, trwania półroczy i feryj we wszystkich oddziałach seminaryów, włącznie z państwowymi szkołami ćwiczeń, obowiązują przepisy wydane dla szkół średnich, o ile nie są wydane specjalne przepisy.

Regulamin szkolny i naukowy dla seminaryów wydaje Rada szkolna krajowa z przyzwoleniem Ministra oświaty.

Co się tyczy zachowania się wychowanków w zakładzie i poza zakładem ciało nauczycielskie układa projekt przepisów dyscyplinarnych i przedkłada go Radzie szkolnej krajowej do zatwierdzenia.

Wykluczenie z seminaryum oraz z seminaryów w kraju zarządza Rada szkolna krajowa, wykluczenie ze wszystkich zakładów wymaga zatwierdzenia Ministra oświaty.

§. 13.

Nauka w seminaryach nauczycielskich męskich i żeńskich oraz w klasach

przygotowawczych i na specjalnych kursach naukowych jest bezpłatną.

Wychowankowie biedni a zdolni mogą otrzymać stypendya państwowe i krajowe, o ile przyjmą zobowiązanie oddania się zawodowi nauczycielskiemu przynajmniej przez sześć lat w publicznych szkołach ludowych.

Korzystanie ze stypendyum z funduszu krajowego, zależne jest od warunku sześcioletniej służby w publicznych szkołach ludowych w kraju.

Korzystanie ze stypendyum może także w ten sposób nastąpić, że odpowiednie kwoty wypłacane będą kierownikowi internatu wychowanków seminaryów do tego przez Radę szkolną krajową upoważnionego a to za mieszkanie i utrzymanie wychowanka.

W państwowych szkołach ćwiczeń i ogródkach dziecięcych będzie pobierana opłata szkolna, od której uiszczania ubodzy uczniowie mogą być uwolnieni. Bliższe o tem postanowienia wydaje Minister oświaty.

§. 14.

Zakładanie i utrzymanie seminaryów nauczycielskich męskich i żeńskich z potrzebami szkołami ćwiczeń (§. 8.) jest rzeczą państwa. Zarządza je na wniosek Rady szkolnej krajowej Minister oświaty która także przyzwala na urządzenie oddziałów równorzędnych na kursach, oraz klas przygotowawczych, ogródków dziecięcych i specjalnych kursów naukowych.

§. 15.

Świadectwo dojrzałości uprawnia do prowizorycznej służby nauczycielskiej we wszystkich szkołach ludowych bez względu na to, w którym seminaryum uzyskanem zostało, o ile kandydat ze względu na znajomość języków świadectwem tem wykazaną odpowiada wymaganiom szkoły, do której ma być przeznaczony.

Do stałego zamianowania nauczycielem w szkołach ludowych pospolitych wymagane jest świadectwo kwalifikacyi nauczycielskiej dla pospolitych szkół ludowych, które uzyskuje się przez egzamin kwalifikacyjny nauczycielski po najmniej dwuletniem zadowalniającem zajęciu w praktycznej służbie nauczycielskiej w szkole ludowej publicznej lub posiadającej prawo publiczności. Do szkół ludo-

wych pospolitych, w których drugi język krajowy lub język niemiecki jest przedmiotem nauki obowiązkowym, wykazać się należy uzdolnieniem nauczania tych języków. Przy egzaminach kwalifikacyjnych do szkół pospolitych należy więc na żądanie kandydata przez wynik egzaminu stwierdzić, czy jest uzdolnionym uczyć tak że drugiego języka krajowego, względnie języka niemieckiego w szkołach ludowych pospolitych.

§. 16.

Do stałej nominacji nauczycielem w szkole wydziałowej wymagane jest świadectwo kwalifikacji nauczycielskiej do szkół wydziałowych, które uzyskuje się przez złożenie egzaminu specjalnego po najmniej trzechletniem całkiem zadowalniającem zajęciu w szkołach ludowych albo innych zakładach naukowych. Kandydaci, którzy uzyskali absolutorium ze studyów na uniwersytecie albo w szkole politechnicznej, dopuszczani będą do tego egzaminu także bez wykazania się poprzedniem zajęciem w zawodzie nauczycielskim, mogą jednak dopiero wówczas uzyskać stałą nominację, jeżeli wykażą się jednorocznem zadowalniającem zajęciem nauczycielskiem w szkole wydziałowej publicznej po uzyskaniu kwalifikacji do szkół wydziałowych.

Nauczyciele przedmiotów technicznych na kursach specjalnych naukowych połączonych ze szkołami ludowemi doświadczeni w zawodzie nauczycielskim mogą być przez Ministra oświaty uwolnieni od tego egzaminu.

Egzamin kwalifikacyjny nauczycielski do szkół wydziałowych obejmuje wszystkie przedmioty jednej z trzech następujących grup:

a) Grupa zawodowa językowo-histeryczna: język wykładowy (języki wykładowe), język niemiecki, geografia i historia;

b) Grupa zawodowa przyrodnicza: historia naturalna, fizyka i matematyka;

c) Grupa zawodowa techniczna: rysunek odręczny i kaligrafia, rysunek geometryczny, nauka zręczności (dla kandydatów) nauka robót kobiecych (dla kandydatek).

Oprócz tego pedagogika i język wykładowy jest przedmiotem egzaminu każdej grupy.

§. 17.

Do przedsięwzięcia egzaminów kwalifikacyjnych Rada szkolna krajowa z przyzwoleniem Ministra oświaty ustanawia osobne komisye, przyczem trzymać się należy zasady, że członkami komisji egzaminacyjnych mają być przy egzaminie kwalifikacyjnym do szkół pospolitych przede wszystkim inspektorowie szkolni okręgowi i wytrawni nauczyciele szkół ludowych, zaś przy egzaminie do szkół wydziałowych dyrektorowie i nauczyciele seminaryów, szkół średnich, zawodowych lub wyższych. Przewodniczy egzaminom dyrektor komisji egzaminacyjnej, o ile inspektor szkolny krajowy nie obejmie przewodnictwa.

Celem egzaminowania kandydatów, co się tyczy ich uzdolnienia do udzielania nauki religii, należy powoływać zastępców stowarzyszeń kościelnych i religijnych.

§. 18.

Celem dalszego wykształcenia do zawodu nauczycielskiego w przedmiotach nauki szkół ludowych odbywać się będą corocznie przez przeciąg jednego roku szkolnego przy seminaryach nauczycielskich lub innych zakładach naukowych dwa kursa wydziałowe dla dwóch z powyżej wymienionych zawodowych grup wydziałowych.

Na kurs wydziałowy przyjmować się będzie abiturjentów seminaryów nauczycielskich męskich, którzy uzyskali świadectwo dojrzałości z odznaczeniem, bezpośrednio po ukończeniu seminaryum, oraz nauczycieli ludowych, którzy złożyli egzamin kwalifikacyjny do szkół ludowych pospolitych z odznaczeniem.

Pierwszych utrzymuje się na czas trwania kursu w dalszem pobieraniu stypendyum, które w seminaryum nauczycielskiem posiadali; drudzy otrzymują urlop z pełnymi poborami.

Liczba słuchaczy niema przenosić trzydziestu pięciu.

§. 19.

Celem dalszego wykształcenia do zawodu nauczycielskiego w przedmiotach nauki kursów uzupełniających rolniczych a zarazem celem przygotowania do złożenia specjalnego egzaminu z rolnictwa dla tych kursów, urządzony będzie w jednej szkole rolniczej co najmniej co drugi rok

kurs nauczycielski rolniczy na przeciąg jednego roku szkolnego.

Na kurs ten przyjmowani będą kandydaci, którzy po złożeniu egzaminu kwalifikacyjnego do szkół ludowych pospolitych w szkołach ludowych wiejskich najmniej przez trzy lata na samodzielnem stanowisku byli czynni a przez troskliwe pielęgnowanie ogrodu lub pola szkolnego okazali osobliwsze zamiłowanie do robót rolniczych.

Liczba słuchaczy tego kursu niema przekraczać dwudziestu.

Frekwentanci otrzymują na czas kursu urlop z pełnymi poborami.

§. 20.

Nauka na wszystkich kursach nauczycielskich jest bezpłatną.

Wydatek na kursa nauczycieli wydziałowych i na kursa nauczycieli kursów rolniczych uzupełniających pokrywany będzie ze środków państwa.

§. 21.

W miarę rozporządzalnych środków (ze strony państwa, kraju, gminy, lub prywatnych) urzęda Rada szkolna krajowa z przyzwoleniem Ministra oświaty kursa takie dla poszczególnych przedmiotów szkoły ludowej pospolitej i wydziałowej.

§. 22.

Wszystkie kursa przeznaczone do dalszego kształcenia nauczycieli podlegają organom nadzorczym szkolnym ustanowionym dla seminarjów nauczycielskich.

Dyrektor odnośnego zakładu naukowego sprawuje za remuneracją bezpośrednio kierownictwo kursu.

Nauczyciele ustanawiani będą przez Radę szkolną krajową a za pracę swoją otrzymują honorarium.

§. 23.

Bliższe postanowienia i plany naukowe dla kursów nauczycielskich wydaje Rada szkolna krajowa z przyzwoleniem Ministra oświaty, przyczem należy się trzymać zasady, ażeby plany te utrzymać w zgodzie z każdorazowymi przepisami egzaminacyjnymi.

Przy urządzaniu kursu dla poszczególnych przedmiotów nauki uwzględnić

należy przede wszystkim specjalne potrzeby szkół ludowych pospolitych i wydziałowych stwierdzone ich planem naukowym.

Artykuł II.

Postanowienia tej ustawy obowiązują od początku roku szkolnego następującego po jej ogłoszeniu.

Artykuł III.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi wyznań i oświecenia.

Motywa.

Ustawa zasadnicza z d. 21. grudnia 1867 r. o Reprezentacji państwa w §. 11. lit. i) zastrzegła dla Rady państwa ustanowienie zasad szkolnictwa ludowego i gimnazyów, oraz ustawodawstwo o uniwersytetach, a temsamem resztę ustawodawstwa szkolnego pozostawiła Sejmom krajowym. Do ustawodawstwa tego pozostawionego Sejmom zaliczono też ustawodawstwo o seminarjach nauczycielskich.

Kiedy jednak w r. 1869 przyszło do wydania zasadniczych postanowień o szkole ludowej, pod pojęcie to podciągnięto także kształcenie nauczycieli szkół ludowych i ustawa państwowa z 14. maja 1869 w §§. 26—47 określiła także zasady organizacyi seminarjów nauczycielskich i dalszego kształcenia nauczycieli.

Tylko w obrębie tych zasad mogło odtąd rozwinąć się ustawodawstwo krajowe o seminarjach, ale do wydania takich ustaw szczegółowych w żadnym kraju koronnym nie przyszło. Nie przyszło do nich nawet w Galicyi, chociaż §. 75. owej ustawy państwowej zezwalał ustawodawstwu galicyjskiemu na postanowienia odbiegające od przepisów §. 28. i 38. ustawy państwowej, dotyczących seminarjów. Powodem tego była może okoliczność, że postulaty kraju na tem polu nie od razu się skryształizowały, więcej jednak od tego niechętnie stanowisko rządu, który organizacyę seminarjów pragnął mieć w całym państwie przeprowadzoną całkiem jednolicie, a wszystko, czego w tym względzie nie orzekła ustawa państwowa, windykował dla rozporządzeń władzy wykonawczej. W drodze rozporządzenia ministerjalnego przyszedł też do skutku t. z. statut organizacyjny seminarjów austriackich, który aż do najdrobniej-

szych szczegółów określa ich urządzenie, ich plan naukowy i regulamin szkolny, a który z małymi niezbędnymi wyjątkami obowiązuje także i w Galicyi.

Szablonowe to urządzenie seminaryów, liczące się ze stosunkami krajów zachodnich, mogło dla nich być odpowiednie. Nie było niem dla nas, bo nie odpowiadało warunkom i stosunkom naszego kraju, naszych szkół i naszej ludności. Głośne też przeciw niemu podnosiły się krytyki i skargi, zarówno w Wys. Sejmie, jakoteż w sferach nauczycielskich i w opinii publicznej, a skargi te zwiększyły się z chwilą, w której szkoły nasze ludowe zorganizowane zostały znacznie odmiennie, niż w innych krajach i wymagały specjalnie do nich przysposobionych nauczycieli. Żądania kraju objawiły się w tym kierunku, aby stworzyć dwa typy seminaryów odpowiadające szkołom wiejskim i miejskim, a żądanie to znalazło wyraz zarówno w uchwałach ankiety zwołanej przed kilku laty przez Wydział krajowy, jakoteż w rezolucjach Wys. Sejmu uchwalonych zeszłego roku.

Projekt niniejszy ustawy krajowej o seminaryach nauczycielskich okupuje teren ten dla ustawodawstwa naszego krajowego, oczywiście tylko w granicach pozostawionych mu przez ustawy państwowe, których nie powtarza. Postanowienia te nie są jednak tak szczegółowe, aby przeszkodziły urzeczywistnieniu zapatrywań i żądań objawionych przez Wys. Sejm, co się tyczy tych seminaryów.

Zasadnicza myśl pewnej odmienności seminaryów uwzględniających głównie kształcenie nauczycieli wiejskich od seminaryów uwzględniających głównie kształcenie nauczycieli miejskich przeprowadzoną jest w §. 1, 2. i 4. projektu. Różnice te nie mają jednak sięgać poza konieczną potrzebę a w §. 15. określono wyraźnie, że kandydat może otrzymać posadę w szkole wiejskiej lub miejskiej bez względu na to, w którym z dwóch typów seminaryów studia ukończył. Rozdział nauczycieli pomiędzy szkoły wiejskie i miejskie lepiej bowiem pozostawić swobodnej woli i zamiłowaniu każdego kandydata a naturalną jest rzeczą, że kandydaci przysposobieni lepiej do szkół wiejskich, w nich przedewszystkiem szukać będą zajęcia. Potrzebie szkół uczyni się zadość, a uniknie się stanowczego rozgraniczenia między nauczycielami w mieście i na wsi, któreby mogło wywołać niepożądane skutki.

Przeprowadzając tę najważniejszą reformę, projekt nie przeprowadza natomiast drugiej, która obecnie zalecaną jest, zwłaszcza ze sfer nauczycielskich seminaryów, nie przedłuża czasu trwania nauki w seminaryach ani na sześć ani na pięć lat. Chociaż bowiem rozumiała jest rzeczą, że nauczyciele seminaryów, widząc braki wykształcenia swych uczniów, pragnęliby ich studia pogłębić i przedłużyć, to szkolnictwo nasze i jego najwyższa reprezentacja Wys. Sejm liczyć się musi z innym faktem. Już dziś dla braku środków finansowych nie jest kraj w stanie zaspokoić wszystkich życzeń nauczycieli ludowych. Życzenia te i żądania musiałyby zaś słusznie rosnąć w miarę tego, im więcej przedłużylibyśmy czas studyów seminaryalnych. Przedłużenie seminaryum o jeden rok pociągnęłoby nadto za sobą ten skutek, że w jednym roku szkoły nasze ludowe nie miałyby żadnego przybytku nauczycieli i mnóstwo szkół lub klas stanęłoby pustką, jak się to już stało, kiedy kurs seminaryów z trzechletniego zamieniono na czteroletni.

Przeprowadzając myśl swoją zasadniczą, projekt w licznych swoich szczegółach zawiera nowe, odmiennie dla kraju naszego postanowienia. Mówią one same za siebie. Dla lepszego ich zrozumienia, o ile tego potrzeba, dołączamy następujące uwagi:

§. 2. w ustępie 3. zaprowadza obowiązkową naukę historii kraju ojczystego, w ustępie 5. lekarzy szkolnych.

§. 3. stwierdza ustawodawczo przepisy o języku wykładowym seminaryów, które dotychczas opierały się na rozporządzeniach ministerjalnych a przytem w myśl życzeń oddawna objawianych i we wnioskach Rady szkolnej formułowanych, zastrzega możliwość założenia jednego seminaryum utrakwistycznego polsko-niemieckiego dla kształcenia nauczycieli niemieckiego języka w szkołach ludowych. Wydaje się to jedynym sposobem pozyskania takich nauczycieli, jeżeli uczniów naszych seminaryów nie mamy wysyłać do szkół niemieckich zagranicę, jak się to dzieje z kandydatami na nauczycieli języka niemieckiego w szkołach średnich.

§. 10. i 12. orzekają, że plany naukowe i regulaminy szkolne wydaje Rada szkolna krajowa z przyzwoleniem Ministra oświaty. Ważne to postanowienie zabezpiecza w najistotniejszych punktach odrębność wewnętrznego urządzenia naszych seminaryów, skoro redakcyja tych przep.

sów oddana jest Radzie szkolnej krajowej a narzucanie szablonowych przepisów nie będzie miało miejsca.

§. 11. przyznaje Radzie szkolnej prawo zatwierdzania książek szkolnych i środków naukowych, którego dotychczas co się tyczy seminaryów nie posiadała.

§. 13. normuje ustawodawczo dotychczasową praktykę co się tyczy stypendyów dla wychowanków seminaryów.

§. 15. ułatwia absolwentom uniwersytetu i szkoły politechnicznej złożenie egzaminu wydziałowego a temsamem otwiera dostęp do zawodu jednostkom wyżej wykształconym, pożądanym dla szkół wydziałowych.

§. 16. określa odmiennie trzecią grupę przedmiotów egzaminu wydziałowego, kładąc nacisk na naukę zręczności i roboty kobiece.

§. 17. przekazuje egzamina kwalifikacyjne na nauczycieli szkół pospolitych komisjom złożonym z inspektorów szkolnych okręgowych i wytrawnych nauczycieli. Jest to innowacja pożądana najpierw dla uwolnienia seminaryów nauczycielskich, które dla tych tłumnych egzaminów musiały na miesiące przerywać naukę. Jest ona pożądana następnie ze względu na rzecz, bo inspektor szkolny i nauczyciele ludowi dają dobrą, jeżeli nie lepszą gwarancję przedsiębrania tego egzaminu na wskrós praktycznego. Liczba komisji tych egzaminacyjnych nie jest oznaczoną, ustanowione więc będą w liczbie odpowiadającej warunkom i potrzebom.

§§. 18—23. normują i rozwijają ustawodawczo kursa dalszego kształcenia nauczycieli, które w kraju naszym już tę formę przybrały, ale opierając się tylko na zarządzeniach administracyjnych, nie miały należytej trwałości i ciągłości swego urzędzenia.

Sekretarz p. **Mazikiewicz** (czyt.):

Wnesenie.

Podiji sumni, jaki łuczylýs na uniwersyteti lwiewskim 23. stycznia 1907 i jaki sut' dalszym tiahom podij lit poperednych zwertajut' nyini żywu uwahu ciłoji suspilnosti i sut' w nynisznu chwyłu odnoju z najważniejszych i najbilsze akutnych kwestyj — kraju.

Jak z odnoji storony interes nauky i powahy- najwysszoji instytucyi naukoweji w kraju wymahaje bezperezno jak najskorszoho perewednia normalnych widnosyn na lwiv kim uniwersyteti, tak z druhoji storony ne može pidpadaty sumniwowy, szo zo stan sej trewalo dast' sia osiahnuty łysze spownieniem opravdanych bazań, jaki na poły kwestyjji uniwersyteckoji pidnosiat' sia zi storony ruskoji mołodziży i ruskoji suspil osty, — a imenno daniem możnosty choczyby stepennoho osiahnienia ruskoho uniwersytetu u Lwowi, a poky ne nastupyt' zabezpečeniem na teperisznim uniwersyteti lwiewskim ruskij mołodziży czyślaczi jbyłko tysiacz słuchacziv — potreb naukowych i tych praw nacyonalnych, jaki po mysły obowiazujuczych zakoniv ws'm horożanam derżawy należať sia. Ne dast' sia osiahnuty stan sej bezusłowno terrorom i represyjamy, — jaki dowestyżmožut' łysze do dalszoho zachnjenja widnosyn i do neobczyślynych naślidkiw sered mołodziży i suspilnosti.

Suprotyw toho wnosiat' pidpysani:

Wysokyj Sojm zwolyt uchwałyty:

Wzywajes c. k. Pra.vytelstwo szczo by:

1) jak najskorsze wziawszy pid rozvahu mižn rodni widnosyny na uniwersyteti u Lwowi przyznať koniecznist' zasnowania okremoho ruskoho uniwersytetu u Lwowi i pryńiať za pryhotowłenia weducziv do seji ciły:

2) akym se nastupyt' otworyť na teperisznim uniwersyteti u Lwowi potrebnne czyślo katedr z ruskym wykładom i profesoram i słuchatelam — Rusynom — zabezpeczyť szczo do urjadowania bodaj ti prawa nacionalni. jaki po mysły obowiazujuczych zakoniv prysłuhujut' ws'm horożanam derżawy;

3) spowoduwaťo jak najskorsze pokinczenie postupowania karnoho po przyczyni podij z dnia 23. stycznia 1907 — i wedenie jeha stysło po mysły zakoniv.

Wneskodatel

Olesnyckyj w. r.

Szeptyckyj, Czechowycz, Korol, Mazykewycz, Effynowycz, Mohylnyckyj, Hlidžuk, Jaworskyj, Huryk, Barabas, Kuryłowycz, Bohaczawskyj, Ostapeczuk, Staruch, Ochrymowycz.

Interpelacyja

do Wysokoho c. k. Prawytelstwa posła o. Bohaczewskoho i towarzysziw w sprawie zaborony krajewoho wicza uczytelskoho, skłykanko na nedilu dnia 17. lutoho 1907.

Jak wsi czasopysy zhidno donosiat i jak telegraficzni wisty z kraju nadochodiat, wydały w poslidnim czasi wsi predsidateli Rad szkilnych okružnych obižnyk, w kotrim jak najostrijsze zakazujuť nawit' w nedeli i swiata bez pozwołenia Rad szkilnych okružnych z mišcia wydalaty sia. Obižnyk takyj, pozbawlenyj wsiakoji prawnoji pidstawy, je wymirenyj na te, szczoby uczyteliw do reszty zdratowaty, zahalnych praw, horożańskych pozbawyty a uczast' uczyteliw w hrajejm wiczu uczytelskim unemožlywyty i utrudnyły. Koly wsim dykasterjam urjadnykiw wilno zbyraty sia, radyty, o swojeji doły promyszlaty i praw horożańskych używaty, odni uczyteli, jak takyj obižnyk pokazuje, pozbawleni sut' toho i znachodiat' sia w stani wyniatkowim. W wydu toho zapytujut' pidpysani:

1) Czy sprawdi wyjšzow takyj obižnyk i jak zmože Wysoke c. k. Prawytelstwo toje opravdaty. 2) C y hotowe Wysoke c. k. Prawytelstwo toj obižnyk jak najskorsze, imenno telegraficznoju dorohoju widklykaty, uczast' wsih uczyteliw w zhadanim wiczu umožlywyty a nadużywszych własty c. k. predsidateliw Rad szkilnych okružnych do strohoji odwiczalnosti potiahnuty?

Bohaczewskyj
interpelant.

Mazykewycz, Huryk, Kurjłowycz, I. Jaworskyj, Hłydżuk, Effinowycz, Stapiński, Bojko, Oleśnyckyj, Staruch, Korol, F. Włodek, Ochrymowycz, Mohylnyckyj.

Marszałek. Interpelacye te odstapię Panu komisarzowi rządowemu, a pierwsze czytanie wniosków umieszczę na porzątku dziennym jednego z najbliższych posiedzeń.

Porządek dzienny został wyczerpany. Zamierzam przystąpić do zamknięcia posiedzenia. Następne posiedzenie odbędzie się pojutrze w sobotę o godz. 10-tej rano z następującym porządkiem dziennym

(czyta):

1. Pierwsze czytanie wniosku p. Bobrzyńskiego o wydanie ustawy krajowej o seminariach nauczycielskich.

2. Pierwsze czytanie wniosku p. Bobrzyńskiego o zmianę ustawy o Radzie szkolnej krajowej.

3. Pierwsze czytanie wniosku p. Oleśnickiego w sprawie uniwersytetu Lwowskiego.

4. Pierwsze czytanie wniosku p. Mieczysława Urbańskiego w sprawie budowy kolei ze Strzyżowa przez Brzozów do Sanoka.

5. Wybór 4 sekretarzy, 4 kwestorów i 12 rezydentów.

6. Wybór komisyj, a w szczególności:

administracyjnej	z 21 członków
bankowej	„ 17 „
budżetowej	„ 25 „
drogowej	„ 16 „
gminnej	„ 15 „
górnictwa	„ 9 „
gospodarstwa krajowego	„ 22 „
kolejowej	„ 15 „
petycyjnej	„ 23 „
podatkowej	„ 13 „
prawniczej	„ 10 „
przemysłowej	„ 18 „
reform agrarnych	„ 16 „
sanitarnej	„ 14 „
solnej	„ 11 „
szkolnej	„ 20 „
wodnej	„ 18 „
dyscyplinarnej	„ 6 „

7. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Grybowie na pobór w r. 1907 wyższych dodatków powiatowych do podatków bezpośrednich.

Sprawozdawca poseł Wereszczyński.

8. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Przemyslanach na pobór w r. 1906 wyższych dodatków powiatowych do podatków bezpośrednich.

Sprawozdawca poseł Wereszczyński.

9. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Wadowicach na pobór w r. 1906 wyższych dodatków powiatowych do podatków bezpośrednich.

Sprawozdawca poseł Wereszczyński.

10. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Nisku na pobór

w r. 1907 wyższych dodatków powiatowych do dodatków bezpośrednich.

Sprawozdawca poseł Wereszczyński.

11. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Turce na pobór w r. 1907 wyższych dodatków powiatowych do podatków bezpośrednich.

Sprawozdawca poseł Wereszczyński.

12. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Kałuszu na zaciągnięcie pożyczki w kwocie 28.800 K na pokrycie kosztów uporządkowania zniszczonych powodzią dróg gminnych.

Sprawozdawca poseł Wereszczyński.

13. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Starym Samborze na przyjęcie imieniem powiatu poręki za wkładki w założyć się mającej powiatowej Kasie oszczędności.

Sprawozdawca poseł Wereszczyński.

14. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Chrzanowie na udzielenie imieniem powiatu poręki dla wkładek w założyć się mającej powiatowej Kasie oszczędności.

Sprawozdawca poseł Wereszczyński.

15. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Drohobyczu na przyjęcie imieniem powiatu poręki za wkładki w założyć się mającej powiatowej Kasie oszczędności.

Sprawozdawca poseł Wereszczyński.

16. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Rudkach na przyjęcie imieniem powiatu poręki za wkładki w założyć się mającej powiatowej Kasie oszczędności.

Sprawozdawca poseł Wereszczyński.

17. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia gminie Liszna (powiat Sanok) na pobór w r. 1907 dodatku gminnego do podatków bezpośrednich w wysokości 120%.

Sprawozdawca poseł Wereszczyński.

18. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia gminie Bohoroczany na pobór opłat gminnych od napojów spirytusowych, piwa i miodu.

Sprawozdawca poseł Wereszczyński.

19. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia gminie Buczacz na pobór opłat gminnych od miodu i od wina naturalnego i sztucznego niepodlegającego podatkowi konsumpcyj-nemu.

Sprawozdawca poseł Wereszczyński.

20. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia gminie Dynów (powiat Brzozów) na pobór opłat gminnych od napojów spirytusowych, piwa i miodu.

Sprawozdawca poseł Wereszczyński.

Następne posiedzenie zatem odbędzie się pojutrze w sobotę o godz. 10 rano.

Posiedzenie zamykam.

(Koniec posiedzenia o godz. 1'15 popoł.).